

F 568

1986 JUL 2 8

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS

1986

26.évf.

2

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI INFORMÁCIÓS INTÉZET
ÉS KÖNYVTÁR BUDAPEST

CONTENTS AND SUMMARIES IN ENGLISH
СОДЕРЖАНИЕ И РЕЗЮМЕ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

A Z

ORVOSI KÖNYVTÁROS

Medical Librarian

Медицинский Библиотекарь

1986.

26.évf.

2.sz.

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI INFORMÁCIÓS INTÉZET
ÉS KÖNYVTÁR
Budapest

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő

és szerkesztő: dr. Benda Mária

Szerkesztőség:

Országos Orvostudományi Információs
Intézet és Könyvtár
Budapest, VIII., Szentkirályi u.21.
Tel.: 343-789

Számunk munkatársai: dr. PADOS Róbert, az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár bibliográfusa, dr. BENDA Mária sz OIK mb igazgatója, Budapest, TÓTH Melinda, a Magyar Rádió és Televízió munkatársa, Budapest.

HL ISSN 0030-6010

Felelős kiadó: dr. Benda Mária

Készült: az Országos Orvostudományi Információs Intézet és
Könyvtár Sokszorosító Osztályán
Felelős vezető: Selmeczi Nándor
Pld.szám: 300 B/5, 1986.

THE MEDICAL LIBRARIAN
Bulletin
of the
National Institute for Medical Information and Library

=====

1986.	Vol. 26.	No. 2.
-------	----------	--------

=====

C O N T E N T S	Page
-----------------	------

Annual report, 1985 of National Institute for Medical Information and Library	3
--	--------

F r o m o u r c o r r e s p o n d e n t s :

PADOS Róbert: The mini MEDLINE SYSTEM: A novel library service. ..61

R e v i e w s

Review of the paper "The documentation service of the Istituto
Superiore di Sanita, as seen by the users."

Marcella MAGLIOLE: Il Servizio Documentazione dell' Istituto
Superiore di Sanita sotto il Profilo della sua Utenza.

Boll. Inform. 1984, <u>24</u> , 359-362	69
---	---------

S u r v e y s

Relationships between the respect of librarianship and librarian
ethics. Gleanings from the professional literature, collected by

BEUDA, Maria.	74
---------------	---------

N o t i c e s - N e w s	82
-----------------------------	---------

СО Д Е Р Ж А Н И Е

Стр.

Отчет о деятельности Центрального Института
медицинской информации в 1985 году. 3

Н а ш и и н ф о р м а т о р ы п и ш у т

Роберт ПАДОШ: Библиотечная служба нового типа:
система миниМедлайн /ТМ/. 61

Р е ф е р а т ы

Документационная служба научно-исследовательского
института по гигиене в свете потребителей.
Marcella Magliole: Il Servizio Documentazione
dell'Istituto Superiore di Sanita sotto il
profilo della sua utenza. Boll. Inform. 1984,
24,4,359-362. Реф.: Мария БЕНДА. 69

О б з о р ы

Зависимость между признанием библиотечной деятель-
ности и этикой библиотекаря /Обзор литературы/.
Составила Мария БЕНДА 74

С о о б щ е н и я - И з в е с т и я 82

Beszámoló az Országos Orvostudományi Információs
Intézet és Könyvtár 1985-ben végzett munkájáról

I.

Az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár valamint költséghelyeinek bruttó költségvetése 122,616.000,-Ft volt, amelyből a teljesítés 118,930.000,-Ft/ tervteljesítés 97 %/ volt. Ebből az OIK költségvetése 13,427.000,-Ft, a felhasználás 13,192.000,-Ft /a tervteljesítés 98,3%/ volt. A bevételi terv 4,946.00,-Ft, a tervteljesítés 5,242.000,-Ft. / a tervteljesítés 106 %/, amiből az OIK bevételi előirányzata 2,424.000,-Ft, a teljesítés 2,426.000,-Ft / tervteljesítés 100,1 %/.

Az intézet létszáma 54 teljes és 4 főfoglalkozásúra átszámított részfoglalkozású munkatárs volt.

A Liliom utcai épületrész rekonstrukciójának tervei elkészültek és a kivitelezés megkezdődött.

A hálózat regionális szervezeteinek működése lehetővé tette az országos folyóiratválaszték újabb bővítését.

A Soros-alapítvány révén könyvtári hálózatunk 21 Rank-xerox típusú másológéphez jutott az általunk megállapított fontossági sorrend szerint.

A Medik adatbázisból nyújtott szolgáltatások választéka bővült, igénybevétele növekedett.

A Medperiodik adatbázist átadtuk a Medinform rendszernek üzemszerve működésre.

Ugyancsak nőtt - csekély mértékben - a Medline adatbázisban végzett irodalomkutatások és nagyobb mértékben /több mint kétszeresére/ a számítógépes témafigyelések (SOI) száma. Az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók 12. tájértékezlése az előző évekhez hasonlóan sikeresen lezajlott.

Végrehajtottuk az intézethez tartozó költséghelyek kiadásait fedező költségvetési tervet.

Az év negyedik negyedében nem tudtuk biztosítani a zavartalan működéshez elengedhetetlen hőmérsékletet kazán- és fűtőanyaghibák miatt.

II.

Az egyes munkaterületek célkitűzései és feladatai

1. Vezetés, igazgatás

Szeptember 1-ével az igazgató, dr. Birtalan Győző nyugalomba vonult, az igazgatás munkáját dr. Benda Mária megbízott igazgatóként látta el.

Szervezeti intézkedések

Két hetenként ill. a szükségletek szerint vezetőségi értekezleteket és ugyancsak a szükséghez képest háromszög-megbeszéléseket tartottunk. Mind a pártszervezetben, mind a szakszervezetbe új titkár került, így a háromszög személyi összetétele teljesen megváltozott.

Az igazgató távozása folytán a Szakmai Kollégium elnök nélkül maradt. Ezért és a kollégium megvitatására alkalmas téma híján 1985-ben a kollégiumot nem hívtuk össze.

Az év során 2 alkalommal az intézet összes dolgozójának részvételével munkaértekezletet tartottunk.

Az Egészségügyi Tudományos Tanács novemberi ülésén sor került az OIK és a könyvtári hálózat jövőbeni feladatainak és lehetőségeinek ismertetésére. "Az orvostudományi szakirodalmi információ jelene és jövője Magyarországon" című tanulmányt az intézet munkatársainak adatai alapján Benda Mária állította össze és adta elő. Az élénk vita és a 26 hozzászólás tárgya a folyóiratellátottság és a folyóiratok nem megfelelő kihasználtságának összefüggései, a könyvtárak technikai felszereltségének hiányosságai voltak elsősorban. Üdvözltek a Medline és a Medik - adta lehetőségeket. Az EIT tagjai többen nem tudtak szolgáltatásainkról. Kívánságuk: mindkét adatbázisról jelenjen meg - nemcsak hirdetés -, hanem közlemény is az Orvosi Hetilapban, az EIT-hez benyújtott tanulmányt pedig sokszorosítsuk és juttassuk el a megyei kórházak és az országos intézetek igazgatóihoz.

Bel- és külföldi kapcsolataink

Felettes hatóságainkkal az együttműködés továbbra is jó volt. Az Egészségügyi Minisztérium II. főosztályának megbízásából az OIK és a hálózat hetedik ötéves tervére vonatkozóan tanulmányt állítottunk össze.

Sok esetben véleményeztünk könyvtár- és tájékoztatás-üggyel összefüggő tanulmányokat, összeállításokat, elsősorban a orvosok szakirodalmi ellátásával és egyéb képzési-továbbképzési feladatokkal kapcsolatos tárcaközi anyagokat.

A Medinform Kiemelt Nemzeti Szerveként elláttuk nemzetközi feladatainkat, az év során több tanulmányt véleményeztünk.

Szoros volt kapcsolatunk szakfelügyeleti hatóságunkkal, a Művelődésügyi Minisztériummal, elsősorban a Könyvtári Osztállyal. Rendszeresen részt vettünk az Országos Könyvtárügyi Tanács plenáris ülésein és némely szakbizottsági ülésen. Szorosan együttműködtünk a KMK-val is. Kérésünkre az év során fogadtuk egy bibliográfiai továbbképzési csoportjukat, hogy megismerkedhessenek a Magyar Orvosi Bibliográfia munkálataival.

Folyamatosan együttműködtünk az OMIKK-kal a Medline és más adatbázisok igénybevételeiben, a Medik és a Medperiodik munkálataiban.

Az igazgató egy alkalommal tartott munkavédelmi bejárást és tűzvédelmi szemlét.

Külföldi tanulmányútra küldtünk 5 intézeti dolgozót és 3 hálózati munkatársunkat.

Részt vettünk a KGST keretében folyó nemzetközi információs munkában.

Külföldi vendégeink voltak: Lengyelországból E. Kwasniewska és A. Radzwillowicz, mindketten a Medperiodik elméleti és gyakorlati problémáihoz kértek és kaptak segítséget; Csehszlovákiából /Prága/ N. Beránková, aki a módszertani és hálózati munkát tanulmányozta elsősorban és M. Votipková, aki a Medinform munkákról és a nemzeti orvosi bibliográfia automatizálásáról folytatott konzultációt, mindketten megtekintették továbbá az Országos Széchényi Könyvtárat; Pozsonyból A. Ganja, matematikus-programozó, aki a Medinform Osztály automatizálási tevékenységét tanulmányozta, konzultált továbbá az OMIKK Számítóközpontjával és J. Berki, a pozsonyi könyvtár vezetője,

munkaprogramja keretében Medperiodik-kérdésekről konzultált, részletesen tanulmányozta az ESZTIK Nemzetközi Egészségügyi Tájékoztató Szolgálatának tevékenységét, meglátogatta az Országos Széchényi Könyvtárat, elbeszélgetett módszertani és hálózati kérdésekről a Módszertani osztály munkatársaival; az NDK-ból E. Hiller, aki a Magyarországon rendezett, nemzetközi biometriai kongresszuson vett részt, W. Fritsche, aki tanulmányozta az ESZTIK Vezetőkáder-tájékoztató Szolgálatát, megismerkedett az OIK osztályainak tevékenységével; a Szovjetunióból L.Ladnűj, tudományos igazgatóhelyettes, aki egyrészt - két kollégájával együtt - részt vett a Medperiodik szakértői értekezleten, másrészt megismerkedett az intézet tevékenységével.

A kiutazók száma tehát 7, a beutazóké 9 fő. A nálunk lebonyolított tanulmányutak kb. 50 munkanapot tettek ki.

Vendégünk volt ezen kívül d.Dissel/Hollandia/ a dordrechti nemzetközi könyvterjesztő vállalat igazgatója és V.Sz. Zalevskij /Moszkva/ a szovjet "Medicina" könyvkiadó képviselőjében.

2. Hálózati és Módszertani Osztály

1985-ben a könyvtári hálózat életében meghatározó jelentőségű volt a 21 gyorsmásológép fogadása és a folyóiratimportból adódó problémák. A Rank-xerox típusú gépek minden eddigi gépnél jobbak, a tükörkép elsőosztályú minőségű, a gép kicsinyit és nagyít. Az installálással sok problémánk volt. Egyes megyékben a vámórség nem akarta engedélyezni a gép működtetését /Szabolcs-Szatmárban még 1985 végén sem volt meg az engedély/, annak ellenére, hogy a gépek importálása az ország devizakészletét érintetlenül hagyta.

Másrészt egyes intézményekben az igazgatók nem az alapítvány köteleseinek megfelelően helyezték el és működtették a gépet. Számos esetben az alapítvány hazai képviselőihez kellett orvoslásért fordulnunk s e problémák megoldása az év elmúltával sem ért véget.

A folyóiratárak további emelkedése és a Kultura ellenőrizhetetlen számlázása és ügykezelése is sok gondot okozott. Ismét 10-12 azoknak a folyóiratoknak a száma, amelyeket az intézmények megrendelnek, kifizetnek, de nem kapnak meg. Az Index Medicus - igazoltan

a kiadó hibájából -, 10 hónapot késett és ez nemcsak irodalomkutatósi munkánk lehetőségeit csökkentette, hanem számos telefonbeszélgetésbe is került.

Tervteljesítés az egyes feladatcsoportokban

Az előző évvel egyezően 30 könyvtárat látogattunk meg, ebből 5 régióközpont, 10 alközpont, 7 tagkönyvtár és 8 országos intézeti könyvtár.

A régiók már rutinszerűen működnek, foglalkoznak a hozzájuk tartozó könyvtárakkal és könyvtárosokkal, nyilvántartják a régió folyóiratállományát, szervezik a tavaszonként /a folyóiratrendelések előtt/ megtartandó értekezleteket. A rendelések során devizahiány nem volt, de új gazdálkodási probléma jelentkezett az egyes intézményeknél / elsősorban az egyetemekenél és a vezető kórházaknál/: a folyóforint hiány. Néhol könyvre alig vagy egyáltalán nem jutott pénz.

Az a 6. ötéves tervre vonatkozó elképzelésünk, hogy a tervidőszak végére a magyarországi orvosi-biológiai folyóiratválaszték elérje a 2300 féleséget, gyakorlatilag teljesült: az 1985-re megrendelt folyóiratok félesége: 2286 lett /1984-ben 2190/, azaz az évenkénti 100 új folyóirat importálása sikerült. Az árak további emelkedése azonban veszélyezteti a 7. ötéves tervre vonatkozó előírányzatainkat.

Instruktor munka

1985-ben az Országos Reuma és Fizioterápiás Intézet Könyvtarával voltunk szorosabb kapcsolatban. Kijelölésük szerint összeállítottuk a kurrens reumatológiai folyóiratok jegyzékét. A Dokumentációs és Információs Osztály a speciális, e témakörbe tartozó fordítások jegyzékét állította össze.

Vidéki könyvtárléogatásainkat hívásra vagy a regionális megbeszélésekkel összekapcsolva végeztük.

Kiemelkedően sokat fejlődött a szegedi Városi Kórház könyvtára, ahol a rekonstrukció során mintaszerű orvosi könyvtár létesült. A könyvtár átvette az évek óta betöltetlen Csongrád megyei alközponti funkciókat, amelyeknek gördülékeny vitelét Imrényi Tiborné személye és az igazgatás folyamatos támogatása biztosítja.

Jól működik a salgótarjáni Madzsar József Kórház orvosi könyvtára /vezetője Szikszai Márta/.

Nem segített a Somogy megyei Kórház könyvtárán, hogy az igazgatási osztályhoz csatolták, amelynek élén jogász áll, aki a könyvtári feladatok ellátását sajátosan értelmezi. A könyvtár adminisztrációs feladatai megnövekedtek, a dokumentumok beszerzésében viszont a könyvtárosoknak nincs meg a minimális önállóságuk sem. A problémát az igazgató ellenállása miatt nem tudtuk megoldani.

Képzés, továbbképzés

Lebonyolítottuk 3. könyvtárkezelői tanfolyamunk utóvizsgáit. Sok időt vett igénybe az 1986-ban tartandó önköltséges "bibliográfiai leírás" elnevezésű, az új címleírást elsajátítandó tanfolyam előkészítése: közlemény íratása a Az Orvosi Könyvtárosba, módszertani útmutató kéziratának megírása, majd a már címleírási gyakorlattal bíró könyvtárosok szakvéleményének megkérése /15 fős vitaülés formájában novemberben/, a kialakult vélemény átvezetése, a kézirat megszerkesztése, az 1986 januárjában induló továbbképző tanfolyam megszervezése.

Két továbbképző napot tartottunk a hálózat és a koordinációs kör könyvtárosai részére: egyet a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem új könyvtárának a megtekintésére, egy másikat a Nemzeti Könyvtár új várbeli épületének bemutatására fordítottunk /mindkettő iránt nagy volt az érdeklődés/ az OSZK-t szervezésünkben több mint 170-en látogatták meg/.

Megszerkesztettük Az Orvosi Könyvtáros négy számát. A 3. és a 4. számhoz sikerült neves külföldi /japán, szovjet, angol, amerikai/ szerzőket megnyernünk. A csere is bővült két folyóirattal.

A Bács-Kiskun megyei Kórház könyvtárával kooperáltunk az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók 12. tájékoztatójának megszervezésében és programadásában. Horváth Attiláné, a könyvtár vezetője és

munkatársai az értekezletet kiválóan szervezték meg. Mind a szakmai, mind a kulturális program átgondolt és jól kivitelezett volt. A termek megszerzésében, a lebonyolításban és előadások tartásával nagy segítséget nyújtott a kórház tudományos igazgatóhelyettese, dr. Lusztig Gábor osztályvezető főorvos, akit hagyományosan a könyvtár-ügy nagy pártfogójaként ismer a hálózat. A résztvevők száma az augusztusi időpont ellenére elérte a 120-at.

Az előadások és hozzászólások szövegét Az Orvosi Könyvtáros 1986/1.számában közöltük.

3 referálóülést tartottunk az OIK dolgozóinak, a tervezettnek csak a felét. Ennek oka egyrészt az osztályvezető más megbízatása és az OIK munkatársak nagyfokú fluktuációja, ennek következtében a többiek nagyobb megterhelése volt.

9 módszertani levelet és körlevelet adtunk ki.

Nyilvántartások, jegyzékek

Központi Könyvkatalógusunknak 69 könyvtár /közülük 3 koordinációs kör/ 3974 könyvről küldött jelentést /1984-ben: 80 könyvtár 4205 könyvről/. E statisztikai adatok is világosan mutatják, hogy az intézményeknek könyvvásárlásra már nem jut pénz. A Könyv-KC gondozásában nagy segítséget jelentett az új munkatás, Szalai Katalin belépése.

A kurrens könyvek szakkatalógusának összeállítására nem kerülhetett sor, mert mindössze 26 könyvtár küldött szakjelzettel ellátott cédulát s nagy részük nem felelt meg az új bibliográfiai leírási követelményeknek. Ez is egyik oka annak, hogy szorgalmazzuk az új módszerek megtanulását és intenzív bibliográfiai leírást oktató továbbképző tanfolyamokat indítunk 1986-tól.

Az év közepén Kominka László áthelyezése miatt Kovács Katalin vette át a folyóiratok központi katalógusát is. Megszervezte az adatok bejelentését és Berecz Katalinnal megkezdte az 1986-ra megrendelt folyóiratok lelőhelyjegyzékének előkészítő munkáit.

Az év során a Medinform osztállyal több megbeszélést tartottunk a folyóiratlelőhelyjegyzék leendő számítógépes előállításáról.

Elkészült a külföldi orvosi-biológiai folyóiratok 1985. évi lelőhelyjegyzéke.

1985-ben a központi katalógusból 859 információt adtunk, ebből

könyv	385	negatív választ	240
		pozitív "	145
folyóirat	474	negatív válasz	216
		pozitív válasz	258

Kutató-elemző munka

Kominka László folyóiratmaglistát állított össze a külföldi reumatológiai folyóiratokról.

A hungarikaszemlékből gyűjtött 6500 címből készült kartongyűjteményt több szempontból elemeztük, grafikonokat készítettünk és két előadáshoz adtunk belőle adatokat.

A regionális értekezletekre az intézmények kívánságának megfelelően nem ajánlólistát készítettünk az új folyóiratokról, hanem természetben mutattuk be őket mutatványszámgyűjteményünkéből, amelynek egyes példányait a könyvtárak egymás között körözték.

Egyéb tevékenység

Júniusban a hatvani "könyvnapok" keretében Berecz Katalin ismertetést tartott az OIK munkájáról és szolgáltatásairól. Ehhez bemutató anyagot is állított össze.

Mikrofiche-szolgáltatásunkat 11 megrendelő vette igénybe, összesen 72 féle folyóiratot rendeltek meg 120 példányban.

Elkészült a hazai egészségügyi intézmények egységes elnevezéseit, cím-, telefon- és telexadatait tartalmazó kiadvány s ezt az Egészségügyi Minisztérium II főosztályának átadtuk további intézkedésre.

A Művelődésügyi Minisztérium rendelkezései szerint összegyűjtöttük, ellenőriztük és a MM Tudományszervezési Intézetének átadtuk országos feladatkörű könyvtáraink 1984. évi statisztikai jelentéseit.

Az OSZK retrospektív folyóiratcímjegyzék-akciója keretében továbbítottuk könyvtárainknak a hozzánk eljuttatott jegyzékeket, majd ellenőriztük az adatokat és valamennyit visszajuttattuk az OSZK-ba.

Összeállítottuk az intézet 1986 évi szolgáltatásaira vonatkozó propagandafüzetet.

Összeállítottuk és kiadtuk az OIK új angolnyelvű ismertetőfüzetét.

Az év során munkatársaink számos társintézetben vettek részt megbeszéléseken. az Egészségügyi Minisztériumban, a Művelődésügyi Minisztériumban, a KMK-ban, az OMIKK-ban. Kovács Katalin többször vett részt az OSZK könyv- és folyó-iratkatalógusának a megbeszélésén, ahol - többek között - meghatározták a bejelentésre kötelezett orvosi könyvtárak körét.

Az osztályon az év során osztályértekezletet nem tartottunk. Az osztály 5 fős létszámából többnyire csak ketten-hárman dolgoztak gyes, áthelyezés és más megbízatás miatt.

3. Medinform Osztály

A Medinform rendszer jelen helyzetének és az osztály munkájának általános jellemzése

A Medinform ebben az évben fejlődésének jelentős állomásához érkezett, a megelőző két évben sikeresen végrehajtott kísérleti üzemelésre alapozva, a rendszert átadtuk üzemszerű működésre.

Az átvételi-átadási aktus három szakaszban bonyolódott. áprilisban, a budapesti értekezleten a Medperiodik adatbázis átadása történt meg. Bár az adatbázis építése még folyamatban van, az átadást meg lehetett valósítani, mivel az adatok egy részéből automatizált kiadványt tudtunk előállítani, a folyóiratok lelőhelyeit feltüntető gépi listákon demonstráltuk az adatbázis funkcionális készenlétét, bemutattuk továbbá a teljes üzemelési dokumentációt.

Az átadás-átvétel 2. szakasza a blagojevgrádi értekezleten zajlott le, ahol az erre kijelölt nemzetközi bizottság a MEDIK adatbázist vette át. Az üzemszerű működést a szófiai MEDIK bázisszerv az adatbázis on-line lekérdezésével demonstrálta, felkérték továbbá a magyar és a csehszlovák KNSZ szakértőjét, tartsanak előadást az adatbázisnak a konkrét szolgáltatásokban való hasznosításáról. A csehszlovák KNSZ még erősen kísérleti jelleggel, igen korlátozottan és csak SDI szolgáltatás keretében nyújt információt a MEDIK-ből, a

magyar KNSZ az egyedüli, amely maximálisan hasznosítja az adatbázis nyújtotta jelenlegi lehetőségeket /kiadványok előállítás, retrospektív keresés, SDI/. A többi KNSZ ez idő szerint nem használja fel az adatbázist, ennek oka nem ismeretes.

A Medinform rendszert egészében a 10. Rendszertanács-ülés idején vette át a KGST Egészségügyi Állandó Bizottsága által megbízott Nemzetközi Bizottság.

Magyar részről a Bizottság tagja dr. Paksy András, szakértője dr. Szilágyi Vilmosné volt.

A Nemzetközi Bizottság ülésére a magyar fél szakértőjét felkérték, hogy készítse előadást a Medperiodik jelen helyzetéről és problémáiról.

Az alrendszereknek és a rendszer egészének az átvételére kijelölt nemzetközi bizottságok határozatokban foglalták össze az elért eredményeket, jegyzékekben rögzítették továbbá a hiányosságokat és a továbbfejlesztésre vonatkozó ajánlásokat és konkrét feladatokat.

A Medinform egyéb tevékenységi területei közül kiemeljük, hogy elkészültek az orvosi-jogi rendszer automatizálását megalapozó tervezési dokumentumok, s a pozsonyi bázisszerv az áprilisi értekezletre egy kisebb mintán próbakereséseket is végzett, előállított továbbá egy kísérleti automatizált kiadványt.

A magyar fél írásban véleményezte az üzemelési dokumentációt és a kísérleti kiadványt, a többi tagország e feladatot egyáltalán nem vagy igen csekély mértékben teljesítette. Az orvosi-jogi dokumentumok automatizált feldolgozása 1986. januárjában kezdődik.

A MEDIK adatbázis 1984. évi gyarapodása 35.500 rekord volt, a tervezett 40.600-zal szemben. A tervet Bulgária, Magyarország és Csehszlovákia teljesítette, a többi tagország - kisebb-nagyobb mértékben - elmaradt a tervezett mennyiségtől.

1985-re még nincsenek végleges adatok /a beszámolási periódus a Rendszerben márciustól márciusig tart/, de az eddig érkezett egyesített szalagok alapján a gyarapodás 34.000 körül mozog majd.

A MEDIK valódi problémáját ma már nem az adatbázis volumene jelenti, hanem egyrészt a KNSZ-ek által küldött mágnesszalagok tervben meghatározott periodicitásának /havonta 1 szalag/ be nem tartása /e tekintetben csak Magyarország és Csehszlovákia a kivétel/, másrészt

az a tény, hogy az év folyamán érkezett egyesített szalagokat - egy kivételével fizikai sérülés vagy szoftver hiba miatt nem tudtuk felhasználni, ezeket a bázisszerv - kérésünkre - újra megküldte ugyan, de ismét hibásan. Végül a szófiai értekezlet idején, októberben harmadszorra is átmásoltattuk az anyagokat, s személyesen hoztuk el a szalagot. Ez a hosszadalmas procedura igen hátrányosan hatott az általunk nyújtott szolgáltatásokra.

Az osztály éves tevékenységében a vártnál nagyobb problémát jelentett a MOB Supplementum előállításához szükséges programok működtetése, s bár az első szám kézirata elkészült és megfelel a követelményeknek, az újabb kiíratásnál újra megjelentek a korrigálandó hibák.

A Medinform lingvisztikai apparátusában meglévő hiányosságok kiküszöbölése szempontjából fontos határozatot hozott a MEDIK továbbfejlesztési követelményeit megfogalmazó Nemzetközi Bizottság.

E szerint el kell kezdeni a Medinform Tezaurusz deszkriptorkészletének a MeSH deszkriptoraival való kiegészítését. Az erre vonatkozó nemzetközi munkamegosztáshoz a Vezető Szerv készít tervezetet.

Belső lingvisztikai feladataink terén /a nemzeti variáns felülvizsgálata, korrekciója/ nem történt lényeges előrehaladás részben saját létszámproblémáink miatt, részben annak következtében, hogy más osztályokra tartozó feladatokat kényszerűen átvállaltunk, tehát az e munkához szükséges kapacitást továbbra sem tudtuk biztosítani.

Az automatizálás-szervezési feladataink keretében a "Hálózat" számítástechnikai GMK-val kötöttünk szerződést a külföldi orvosi folyóiratok magyar adatbázisa számítógépre viteléhez szükséges programok megírására. A Hálózati és Módszertani Osztállyal történt egyeztetés alapján elkészítettük a feladat specifikációját, tárgyalásokat folytattunk a programot kidolgozó szakemberekkel.

Az osztály munkáját az év folyamán nehezítették a következő tényezők: munkaerőproblémák /betöltetlen státuszok, gyes, betegség, az éves szabadságnak nem mindig a munkához igazodó, elaprózott igénybevétele/; idehaza rendezett szakértői értekezlet.

A Medinform Osztály munkájának nincs egyetlen olyan területe sem, ahol a teljesítés nem függ az együttműködő partnerek hosszú sorától.

Az együttműködő partnerekhez tartoznak: a Medinform rendszer egésze

és annak tagjai, külső, megbízásos vagy szerződéses alapon dolgozó munkatársak és számítástechnikai intézmények, intézeti társosztályok.

Legjelentősebb külső együttműködő intézményünk az OMIKK Számítóközpontja. Az intézménnyel való együttműködés szubjektív, emberi oldalával teljesen elégedettek vagyunk, objektív nehézségek adódnak, 1985-ben pl. a fényszedő tartós meghibásodása, ennek következtében két kiadványunk kéziratának előállítása a tervezetthez képest jelentősen csúszott.

A külső munkatársakkal való együttműködés legjelentősebb hiányossága, hogy nem tudjuk megoldani az indexátorok munkájának ellenőrzését, a visszajelzést és a korrekciót. Ezt a munkát - kapacitás hiányában - csak szűrőpróbaszerűen végezzük, ennek alapján tudjuk, hogy a minőség nem megfelelő.

Tervteljesítés az egyes feladatcsoportokban

A MEDIK adatbázis fejlesztése és felhasználása

Ebben az évben is a terv szerinti ütemezésben, tehát havonta szolgáltatottunk mágnesszalagot a MEDIK Bázisszervnek.

A szolgáltatott adatok /rekordok/ száma megfelel a tervezettnak: 6500. A mágnesszalagok teljes mértékben megfeleltek a programkövetelményeknek, a feldolgozás minősége /alkalmazott adatelemek köre, száma/ tekintetében is - a csehszlovák KNSZ-szel együtt - a vezető helyen vagyunk. Ezt a tényt - az on-line bemutató alkalmával - a bázisszerv munkatársai is kiemelték.

Az angol és orosz nyelvű referátumok bevitele terén munkatársak hiányában elég jelentősen elmaradtunk a tervezett mennyiségtől. Az angol referátumok tervszáma 1200 volt, a teljesített 900, az orosz referátumok tervszáma 300, a tényszám 70.

Az orosz referátumok készítését és számítógépre vitelét ebben az évben szerveztük meg. Maga az átszervezés nehézségeket okozott, ezen kívül a technikai előkészítés nem ment folyamatosan, ebből adódott az elmaradás. A jövőben igyekszünk az 1985. évi hiányzó mennyiség egy részét pótlólag bevinni az adatbázisba illetve megküldeni a MRZS-nek.

Kiadványok és szolgáltatások

Az 1985.-ös magyar adatbázisból előállítottuk a Hungarian Medical Bibliography 1984-es, összevont számának kéziratát.

Ugyancsak automatizált úton előállítottuk a MOB Szupplementum egy számát.

Az év folyamán 12 egyesített mágnesszalag érkezett Szófiából, amelyek együttesen 25.635 rekordot tartalmaznak.

1985 folyamán a MEDIK adatbázisból - az előzetesen mintegy 120 orvostudományi kutatóhelyre küldött propagandaanyag nyomán érkezett megrendelésekre - kétféle szolgáltatást nyújtottunk: retrospektív irodalomkutatást, ennek keretében 65 információs igényt elégitettünk ki. számítógépes irodalomfigyelést /SZIF, azaz SDI/, az ennek keretében meghírdetett 80 témából 71-re érkezett megrendelés, azaz 71 téma irodalmát hívjuk le folyamatosan az egyesített mágnesszalagokról. E témákra 38 kutatóhelyről 161 állandó megrendelésünk van.

Az egyesített szalagok korábban már említett rendszertelen érkezése ill. felhasználhatósága miatt a SZIF-et nem tudtuk rendszeres időközönként szolgáltatni, összesen négyszer kültünk anyagot a megrendelőknek, a tervezett periodicitás kéthavonkénti volt. Ez az eltérés önmagában nem túl nagy jelentőségű, a fejlettebb rendszerek sem mindig tudják tartani az eredeti ütemezést, a felhasználók szempontjából valójában az a hátrányos, hogy az anyag torlódott és a november-decemberi profilok igen nagyvolumenű adatot tartalmaztak.

A MEDPERIODIK adatbázis építése és felhasználása

Lényegében a munkatervnek megfelelően haladtak az adatbázisépítési munkák: megtörtént az un. bulletin-szalagok /ISDS adatbázis kiegészítése/ feldolgozása, válogatása, gépi listákra való kiírása. E listákat megküldtük a KNSZeknek a lelőhely- és másolatszolgáltatási adatok kitöltése végett. Mind a KNSZ-ekre, mind a Medinform Osztályra igen nagy és terven felüli munkát ró, hogy több száz, a tagországokban meglévő folyóirat adatai hiányoznak az ISDS-ből, így az adatbázis feltöltésének meggyorsítása érdekében - ezeket adatlapon kell bevinnünk a rendszerbe.

Mint Bázisszervnek feladatunk a rekordok szakkódokkal való ellátása, ez is folyamatban van.

Az adatbázis felhasználhatóságának jelen helyzetét az üzemszerű működésre való átadás kapcsán demonstráltuk.

Többek között e céllal állíttattuk elő a "Medicinszkie periodiki mira" c. bibliográfia 1. kötetét, amely a tagországok nemzeti periodikaanyagát tartalmazza, mutatóapparátussal kiegészítve. A kézirat az áprilisi értekezletre elkészült, sokszorosítása azonban csak júniusban történt meg, a KNSZ-ekhez ezt követően juttattuk el.

A lingvisztikai munka

A tezausz szisztematikus korrekciója lassan halad.

Az osztály új munkatársa tevékenységének eredményeképpen elkészítettük az új deszkriptorok magyar variánsát.

Végezzük az információkereső nyelv gondozását /javaslatok új deszkriptorokra, módosításokra stb./.

Részt vettünk a Rendszerben lebonyolított kísérleti indexelésben, véleményeztük ennek metodikáját és értékelését, amelyet az NDK KNSZ-e készített el.

Véleményeztük továbbá az "Indexelés metodikája" c. instrukció tervezetét.

Javítjuk a MeSH-deszkriptorok és a Medinform Tezausz havi számítógépes hibalistáját.

Az orvosi-jogi rendszerben való részvétel

A rendszer számára 72 orvosi-jogi dokumentumot dolgoztunk fel, kb. 1/3-át annotálva.

Nagy munkát fektettünk a rendszer automatizálásához szükséges nemzeti vonatkozású anyagok kidolgozásába /kb. 80 old. orosz nyelven/, a Bázisszerv által készített, előzetes anyagok véleményezésébe és a pozsonyi szakértői értekezleten való részvételre való felkészülésbe. Előkészítettük az automatizált feldolgozásra való áttérést: folyóiratok megrendeléséhez adatok összegyűjtése, az instrukciós anyagok áttanulmányozása stb.

Egyéb információs és adatszolgáltató tevékenység

Az MRZS számára 70 referátumot szolgáltatottunk, a szovjet bá-zisszervnek 20 metodikai dokumentumot és 30 külföldi könyvet dolgoztunk fel. Az év második felében a külföldi könyvek feldolgozása nem volt folyamatos. Négy alkalommal végeztünk retrospektív keresést a kubai KNSZ számára.

Dokumentumok kidolgozása

Írásbeli beszámolóval készültünk fel a MEDIK és a MEDPERIODIK átadására.

A MEDPERIODIK átadásához /a szakértői értekezletre, és a Nemzetközi Bizottság számára /kb. 50 oldalnyi új anyagot készítettünk, átdolgoztunk, aktualizáltunk egy sor régi dokumentumot.

A teljes üzemelési dokumentáció a Működési Szabályzatból, a Műszaki Feladatból és 17 metodikai-instrukтив dokumentumból áll.

A Rendszer különböző szervei számára számos javaslatot készítettünk, és írásbeli véleményeket állítottunk össze.

Nemzetközi együttműködés

Elkészítettük az 1986-1990-re szóló kétoldalú együttműködési szerződéseket a tagországok 5 intézményével, és felterjesztettük az Eü. Minisztériumnak. A szerződések szövege magyar és idegennyelvű.

A meglévő szerződésekből adódó feladatokat folyamatosan végeztük. Az Egészségügyi Minisztérium számára két alkalommal küldtünk jelentést az együttműködés hatékonyságáról.

A devizamentes szakembercsere keretében az intézet a következő munkatársakat küldte tanulmányútra: Lengyelországba, a Glowna Lekarska Biblioteka-hoz dr Borsy Tamást, aki elsősorban a Medline-szolgáltatást tanulmányozta, Koltay Tibort, akinek munkaprogramja az országos automatizált folyóiratnyilvántartásra koncentrálódott. Csehszlovákiába /UVLI,Prága/ dr Virágos Zsoltét /DOTE Könyvtárának vezetője/ és Antal Zoltánnét /DOTE Könyvtárának munkatársa/, mindketten az UVLI strukturáját és tevékenységét tanulmányozták, különös tekintettel a könyvtár feladataira, megtekintettek továbbá egy al-

központi könyvtárat; az NDK-ba /IWIM/ Kis-Pál Sándornét /Megyei Kórház Orvosi Könyvtárának vezetője, Gyula/, aki megismerkedett az IWIM tevékenységével, ezen belül elsősorban a módszertani és hálózati munkával, meglátogatta továbbá a Deutsche Statsbibliothek-et. Csehszlovákiába /Pozsony/ dr Szilágyi Vilmosnét és Koltay Tibort, mindketten megismerkedtek az UVZI tevékenységével és az Egyetemi Könyvtár automatizált központi folyóiratnyilvántartásával, ezen kívül konzultáltak az orvosi-jogi rendszer és a Medperiodik egyes gyakorlati kérdéseivel kapcsolatban. Az Egészségügyi Minisztérium kiküldetésében dr. Benda Mária részt vett és előadást tartott a lengyelországi /Poznan/ orvostudományi informatikai szimpóziumon.

Medinform-tanácskozások

Előkészítettük és lebonyolítottuk a Medperiodik átadásával kapcsolatos, budapesti szakértői értekezletet. Részt vettünk a pozsonyi orvosi-jogi rendszer tárgyában tartott értekezleten, továbbá Bulgáriában a MEDIK átadását előkészítő tanácskozáson, az ugyanott tartott 10. Rendszertanács-ülésein és a Nemzetközi Bizottság ülésein. Az Egészségügyi Minisztérium KGST Titkársága ebben az évben csökkentette az értekezletekre küldött munkatársak számát, ezért a felkészülés és a részvétel fokozott igénybevételt jelentett.

A tanácskozásokról az Egészségügyi Minisztériumnak jelentéseket készítettünk.

4. Dokumentációs és Információs Osztály

Kiadványok:

A Medinform Osztállyal való együttműködés keretében 1985 I. félévében anyagot szolgáltatunk a HMB 1985./I. kötetéhez.

A Spectrum Pharmaceuticum számára 8 külföldi folyóirat farmakológiai anyagából válogattunk, címfordításokat készítettünk és elvégeztük az osztályozómunkát. Összesen 250 adatot szolgáltatunk.

Tájékoztató

Témafigyelő szolgálat

A szolgáltatás keretében 35 témát figyeltünk.

Az 1.052 /1984:1.127/ megrendelő közül 734 egyéni és 318 közületi előfizető. Területi megoszlás szerint 283 budapesti, 669 vidéki és 100 külföldi felhasználó. A megrendelések száma 2.768/1984:2.999/, ami az 1985-re tervezett 2.900 megrendeléshez viszonyítva csökkenést mutat /- 132 megrendelés/.

A megrendelések alakulását vizsgálva kitűnt, hogy témánként 1-15 lemondás tapasztalható. A legnagyobb érdeklődés továbbra is az új gyógyszerek és indikációikkal foglalkozó téma iránt nyilvánul meg, e téma megrendelőinek száma csaknem 200. További 12 témára 100-150 közötti a megrendelések száma.

Egyre nagyobb igény mutatkozik egyes, eddig figyelt témáink között nem szereplő szakterületek /pl. hasi sebészet, fül-orr-gégyógyászat, szemészet stb./ referátumai iránt.

Az év folyamán 4.496 referátumot készítettünk 25 külső munkatársunkkal. Az elkészült referátumokból 4.200-at az év során 12 alkalommal postáztunk megrendelőinknek. A referátumokat minden esetben lektoráljuk, s szakmai és nyelvhelyességi észrevételeinket referáló munkatársainkkal alkalmanként megbeszéljük.

Figyelemmel kísértük a szolgáltatott referátumok nyelvi megoszlását, ami a korábbi évekéhez hasonló arányt mutat.

Angol: 50.3 %, német: 29.7 %, orosz: 11 %, francia: 9 %.

Intézetünk folyóiratállományán kívül a Semmelweis OTE Központi Könyvtára, a Heim Pál Kórház, az OGYI és az OMI, a Központi Honvéd Kórház kb. 40 féle folyóiratát is felhasználtuk szolgáltatásunkhoz. A Témafigyelő Szolgálat anyagát a referenz szolgálatban is hasznosítottuk.

Irodalomkutatás

Elkészült 423 bibliográfia /1984:680/, és 137 esetben a kérésnek az archivumból tettünk eleget /1984:63/.

A Gyógyszereink hirdetése alapján 972 bibliográfia másolatot igényeltek /1984:950/.

Az igénylők csaknem fele 3-5 éves visszatekintő időszak irodalmát kérte, 25 %-a csak a legfrissebb adatokat, míg a többiek a téma 10-20 éves, vagy még régebbi időszak anyagát rendelték.

Tematikus megoszlás tekintetében elsősorban a szülészet - nőgyógyászati, a gasztrointesztinális, a daganatos, az izületi betegségek, valamint szervezési kérdések fordultak elő nagy számban.

A hozzánk forduló egészségügyi szakdolgozók irodalomkutatási kérését többnyire a témabibliográfiák archivált anyagából ill./és a tömörítvénygyűjteményből elégítettük ki.

A év folyamán 10 irodalomkutatási igényre nem találtunk adatot /pl.: Evolite polarizált fényt kibocsájtó lámpa kezelési eredményei, vagy A vékonybél fisztulák szívó-öblítő kezelése stb./.

A bibliográfiákban szolgáltatott őszadat: 9.731.

Az átlagos tételszám bibliográfiánként: 23.

A nyelvterületi megoszlás az előző évekhez viszonyítva annyiban tér el, hogy elsősorban angol nyelvű irodalmat igényelnek, s a hazai szakirodalomból a kérések csökkenő tendenciát mutatnak.

A bibliográfiák átfutási ideje változó volt, amit a többszöri munkaerőkiesés okozott. Ezekben az időszakokban a szokásos 2 hét helyett 4-6 hetet is kellett várakozniuk a megrendelőknek.

Az irodalomkutatási kérések számának lényeges csökkenését /a tervezett 750 bibliográfia /1984:680// elemeznünk kell. Ez a jelenség már az év első felében is megfigyelhető volt, mivel július 1-ig összesen 205 megrendelés érkezett.

A megrendelők nagy többsége továbbra is budapesti ill. vidéki gyakorló orvos.

Fordítószolgálat

1985-ben 728 közlemény illetve egyéb dokumentum fordításáról gondoskodtunk, 9.238 oldal terjedelemben /1984:745, 8597 oldal/. Eből 456 jelölt fordítás készült el 5.834 oldal terjedelemben /1984:451, 5516 oldal/.

A Gyógyszereink című folyóiratban 9 alkalommal publikáltunk jegyzéket, összesen 441 fordítást /1984:437/.

Az év folyamán 622 megrendelésre 2.444 fordításmásolatot igényeltek 29.150 oldal terjedelemben /1984: 594 megrendelés, 2.361 fordításmásolat, 28.923 oldal/.

Ezen felül a helyben olvasásra és kölcsönzésre igényelt fordítások száma 830 /1984:400/.

A meghírdetett fordítások csaknem mindegyike klinikai tárgyú.

A jelölt fordítások nyelvi megoszlása:

angolról	200 fordítás	44 %
németről	153 "	33 %
franciáról	44 "	10 %
oroszról	59 "	13 %

A megrendelt fordításmásolatok havi átlaga 203/1984:196/.

A meghírdetett fordítások közül 34-et 10-25 alkalommal igényeltek. A legtöbb példányban igényelt fordítások tematikai vizsgálatából kitént, hogy a legnagyobb érdeklődés továbbra is a szív- és érrendszeri betegségek és egyéb belgyógyászati kórképek gyógyszeres terápiájával foglalkozó közlések iránt mutatkozott.

Az 1985-ben publikált jegyzékek alapján 42 /1984:31/ az eddig egyszer sem igényelt fordítások száma, bár e fordítások témája is a népszerűek közé tartozik.

A fordításmásolatok sokszorosítását /12.171 oldal, 1984:13.538 oldal/ a könyvtári osztály végezte. A megrendeléseket rövid idő alatt tudtuk /1-2 hét/ teljesíteni.

A megjelenésre váró fordításmásolatokon a nyári hónapokban átveztük a javításokat, ilymódon az őszi-téli hónapokban halmozottan jelentkező másolatigényeket rövid idő alatt teljesíteni tudtuk.

A friss fordítási jegyzékeinket átadtuk a Bibliográfiai Osztálynak is, hogy a gyorstájékoztató témákhoz kapcsolódó fordításokra a figyelmet felhívjuk.

272/1984:294/ rendelt fordítás készült 3.404 oldal terjedelemben /1984:3081 oldal/. Ebből 224 idegen nyelvről /1984:241/, 48 pedig idegen nyelvre /1984:53/ történő fordítás volt.

Az idegen nyelvre történt fordítások megoszlása:

angolra 21 db 8,72 %, németre 11 db 4,04 %,
franciára 2 db 1,73 %, oroszra 14 db 5,14 %.

A rendelt fordítások idegen nyelvről magyarra a következőképpen alakultak:

Angolról	95 db	35 %	németről	63 db	23 %
franciáról	15 db	6 %	oroszról	28 db	10 %
egyéből:	23 db	8 %			

Az év során 35-40 külső fordítót és 4 lektort foglalkoztattunk.

Az év folyamán minden jelölt fordításunkat lektoráltattunk, a rendelt fordítások esetében csak a megrendelő külön kérésére.

A fordítószolgálat katalógusai /jelölt fordításoké, rendelt fordításoké, OMIKK fordításoké/ naprakészek, rendelkezésre állnak.

Tömörítvények

Az Egészségügyi Szakosító és Továbbképző Intézet részére 126 tömörítvényt készítettünk /1984:127/, 523 oldal terjedelemben /1984:517 oldal/. Az archívum ma már 1281 dokumentumot tartalmaz több mint 5000 oldal mennyiségben.

A feldolgozásra alkalmas közleményeket az előző év gyakorlata szerint a kurrens középkezdő lapokból, illetve kb 30 féle általános orvosi folyóiratból vettük. A tömörítvények mintegy 50 %-a angol, 25-25 %a német illetve francia nyelvterületről készült. Tematikai megoszlásuk az előző évihez képest nem sokat változott, de továbbra is nagy figyelmet fordítottunk a rehabilitáció, a munkaszervezés, a terhesgondozás, a geriátria és az egészségügyi felvilágosítás kérdéseire.

Az Egészségügyi Munka c. folyóirat az elküldött jegyzékekből mindössze 7 alkalommal adott közre teljes, vagy önkényesen csonkított jegyzéket. Így május, augusztus, szeptember, november és december hónapokban egyáltalán nem közölte anyagunkat. A vezetőség hatá-

rozata alapján ezért külön jegyzéket készítettünk és körlevél kíséretében, a módszertani osztály segítségével eljuttattuk az egyetemek, országos intézetek, megyei- és városi kórházak könyvtárainak, illetve az egyetemeken a vezető nővéreknek. A Semmelweis OTE oktatási csoportja külön szóbeli tárgyalás alapján valamennyi klinika számára igényelt rendszeresen jegyzéket. Ennek köszönhetően /az első jegyzéket október végén, amásodikat december végén postáztuk/ láthatóan felfutott a forgalom.

Összesen 109 megrendelő 859 tömörítvényt igényelt 3382 oldalon, kölcsönöztünk 4 db tömörítvényt, helyben olvasók által olvasott tömörítvények száma: 180.

Valamennyi tömörítvényt megküldjük a Miskolci Megyei Kórháznak, a Gyulai Megyei Kórháznak, valamint a szakterületet érintő anyagokat az DDRI-nak. Állandó megrendelőink: Szentesi Kórház, Szoc.Otthon, Pécs. A helybenolvasók főként szakdolgozatukat készítő eü. főiskolások közül kerülnek ki.

10-nél többet igényeltek 6 féle tömörítvényből /kézfertőtlenítés; betegápolás helyzete és feladatai; égett betegek gondozása; terhesség és táplálkozás; képesített ápolónő a gyakorlatban; a betegápolás elvi alapjai/.

15 féle tömörítvényből igényeltek 5-10 db-ot /főként általános ápolásban, ezenkívül a gyógyszerekről és az égési sérültek gyógyításáról, ápolásáról, gondozásáról készült sorozatok/.

A külön jegyzéken meghírdetett valamennyi tömörítvényről történt megrendelés.

Egyebek

Egy alkalommal tartottunk osztályértekezletet. Az egyes szolgáltatások referenseivel hetenként, havonta megbeszéléseket tartottunk. Elkészítettük a Reumatológia- fizioterápia ajánló bibliográfiánkat, amely az utóbbi három évben elkészült fordítási anyagunkban fellelhető közleményeket tartalmazza.

5. Bibliográfiai Osztály

Az osztály munkaerőhelyzetét 1985-ben is az jellemezte, hogy a feladatok jelentős részét nyugdíjas és egyéb szerződéses munkatársakkal kellett ellátnunk. Diplomás munkatársunk státusza betöltetlen maradt, egy munkatársunk egész évben gyess-en volt.

Bibliográfiai munka

Magyar Orvosi Bibliográfia

1985-re hat kurrens MOB-szám összeállítását terveztük. Határidő-re elkészült az 1984/6, 1985/1, 2, 3. szám kézírata. Az 1985/4. szám kéziratát a lyukszalag-írógép nagyjavítása, majd ismételt meghibásodása miatt két hét késéssel adtuk le. Ezt a következő számig nem tudtuk behozni; az 1985/5. szám kéziratát 1986. január 9-én adtuk le.

A Bibliográfiai Osztály és az OSZK által kötött megállapodás keretében a Repertórium-Szerkesztőség folyamatosan küldi osztályunknak a kötelespéldány állományában fellelhető orvostudományi és határterületi közlemények általunk igényelt részét. Ezeket a MOB-ba a felelős szerkesztő mérlegelése alapján építjük be. Az OSZK-val évente egyeztetjük az adatokat. Ennek során megküldjük azoknak a folyóiratoknak a listáját, amelyek bibliográfiai ellenőrzését a MOB szerkesztősége vállalja. A Repertórium Szerkesztőség rendszeresen ad tájékoztatást a teljes nemzeti periodika anyagról.

A tárgyévben volt esedékes a MOB kongresszusi szupplementum 1984-es számának összeállítása. Ezt az első, számítógéppel készített, a MEDINFORM tezaurusza és rubrikátora alapján feldolgozott kongresszusi kiadványt a MEDINFORM Osztály készítette el. A Bibliográfiai Osztály résztvett az anyag gyűjtésében, válogatásában, az OMIKK által készített és megküldött anyag korrektúrájában, az egyes anyagoknak a MEDINFORM egyszerűsített rubrikátora alapján történő besorolásában.

Elkészült a Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle 1985. évi 1-4. számának, valamint a Spectrum Pharmaceuticum 1985. 1-4. számának kézírata.

Megküldtük a KMK-nak az Intézet 1986-os bibliográfiai tervét.

Online számítógépes szakirodalomkutatás

1985-ben folytattuk a szolgáltatással kapcsolatos propagandatevékenységünket. Ennek során az orvosi könyvtárosi hálózat minden tagja részére ismertetőlevelet és megrendelőlapokat küldtünk, a könyvtárat fenntartó intézmény nagyságától és jelentőségétől függően 1 - 5 példányban. Az OIK-nak az Orvosi Hetilap-ban közzétett hírdetései között ezt a szolgáltatást is szerepeltettük. Még ezt a viszonylag széleskörűnek tekinthető propagandatevékenységet sem tartjuk azonban elegendőnek; a jövőben célszerűnek látszik a célzott /személyre, illetve intézményre szóló/ propaganda további szélesítése mellett olyan hirdetések folyóiratokban történő közzététele, melyek kiemelten a számítógépes irodalomkutatásokra hívják fel a figyelmet. Az OIK szolgáltatásait ismertető 1986-os propaganda-kiadványban különálló igénylőlapot nyomtattunk a MEDLINE megrendelőlap kérésekre vonatkozóan.

A számítógépes irodalomkutatás terén 1985-ben az alábbi új tendenciák voltak megfigyelhetők:

- 1/ a beérkezett megrendelőlapok száma kismértékű emelkedést mutatott /11 db-bal több, mint 1984-ben/
- 2/ megrendelőink sorába lépett számos, nem az egészségügyi tárcához tartozó intézmény /gyógyszergyárak, szövetkezetek, gmk-k stb./, köztük olyanok is, melyek saját információs apparátusuk révén is hozzáférhettek volna a szóbanforgó adatbázisokhoz /pl. MÉM - NAK: Agroinform/
- 3/ bár a keresések túlnyomó többségét továbbra is a MEDLINE adatbázisban végeztük, a tematikailag egyre inkább szerteágazó igények miatt az irodalomkutatásokat szükség szerint más adatbázisokra is kiterjesztettük / EMBASE- EXCERPTA MEDICA, BIOSIS-BIOLOGICAL ABSTRACTS, CHEMICAL ABSTRACTS, INSPEC, COMPENDEX/.
- 4/ emelkedett az igény a nagy tételszámú, átfogó, ese tenként több fájlra kiterjedő irodalomkutatások iránt.
- 5/ kezdeményezésünkre a korábbi évekhez viszonyítva több megrendelő volt jelen a terminál melletti munkánál.

1985. január 1-től a beszámolási időszak végéig 212 db. offline bibliográfiát készítettünk. Ebből 20 db a DATASTAR adatközpont üzemzavara miatt nem érkezett meg, ezeket a kereséseket meg kellett ismételni. A DATASTAR a hibát elismerte költségtérítéssel. Emelkedett az SDI megrendelések száma: decemberben 53 db volt: 47 a MEDLINE és 6 az EXCERPTA MEDICA adatbázisból /1984-ben összesen 24 SDI megrendelés volt/.

A külföldi számlák helyességét a számítógépes protokollokkal történő egybevetés alapján folyamatosan ellenőriztük és visszaigazoltuk az OMIKK-Technoinformnak.

A DATASTAR-számlák alapján a megrendelők részére leszámlázandó összegek kalkulációját elvégeztük.

Az offline bibliográfiák eredeti példányait nyilvántartottuk, archiváltuk. Az egyes bibliográfiáknak magyar nyelvű címet adtunk.

1985-ben nem hoztuk nyilvánosságra a számítógépes bibliográfiák listáját, mert az intézet másolási lehetőségei korlátozottak voltak.

Folytattuk azt az 1984. január 1-én bevezetett gyakorlatot, hogy a megrendelőknek postázott szolgáltatáshoz értékelőlapot csatolunk, amely háromfokozatú értékelési lehetőséget ad. A visszaérkezett értékelőlapok túlnyomó többsége a szolgáltatást "igen jó"-nak minősítette, negatív visszajelzést nem kaptunk.

Az OMIKK illetékes osztályaival kialakított partnerkapcsolat kifogástalan és zavartalan volt. Az irodalomkutatásokat kizárólag a DATASTAR adatbázisaiból végeztük. Ennek az adatközpontnak az OMIKK mellett legnagyobb magyarországi felhasználója vagyunk. A NEDIX hálózatba történt bekapcsolódás a korábbi évek súlyos technikai nehézségeit teljesen kiküszöbölte.

A Gyorstájékoztató Szolgálat

keretében 79 témában 622 megrendelőnek 13862 bibliográfiai adatot szolgáltatunk. A megrendelések száma 2 542 volt. A szolgáltatásban részesülők összetétele:

	előfizető	díjmentes	összesen
a/ egyéni	266	60	326
b/ intézményi	201	95	296
összesen	467	155	622

Területi megoszlás szerint

	előfizető	díjmentes	összesen
a/ hazai	463	11	474
b/ külföldi	4	144	148
összesen	467	155	622

A külföldiek közül a legjelentősebb az NDK-beli intézmények részesülése a szolgáltatásból, aminek alapja az OIK és az IWIM közötti bilaterális egyezmény.

A díjmentes szolgáltatások megoszlása országok szerint: NDK 97, Románia 41, hazai 11, Csehszlovákia 4, Szovjetunió 2 megrendelő.

A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárában és Intézetünkben összesen kb. 940 folyóiratot figyeltünk.

Az év során 24 alkalommal végeztük el a sokszorosítandó kartonanyag összeszerkesztését és ezt továbbítottuk a Reprográfiai Osztályra.

A gyorstájékoztató cédulaanyagát 24-szer postáztuk a megrendelők részére. Azokban a témakörökben, amelyeknek előfizetői nem érik el a tizet, továbbra is ún. "egyéni" figyelmet végzünk. Az adatokat gépelt, illetőleg másológépen sokszorosított jegyzékeken juttattuk el a megrendelőkhez 9 témakörben.

Egyéb tevékenység

az Intézetben belüli tapasztalatcsere keretében fogadtuk a társosztályok néhány munkatársát.

Az OIK kiadványairól a nagy nemzetközi folyóiratjegyzékek által igényelt adatszolgáltatást megküldtük.

A Gyorstájékoztató Szolgálat katalógusának szerkesztését folytattuk, ennek alapján nyújtottunk az érdeklődőknek tájékoztatást.

A Témafigyelő szolgálat kartonanyagát az év során 12-szer postáztuk.

Mindkét szolgáltatás lyukszalagírógépes borítékcímzését a szükséges időpontokra elvégeztük.

6. Könyvtári Osztály

A Könyvtári Osztály munkatervi feladatait teljesítette. Nagy erőfeszítést igényelt a külső raktár többszöri beázása után az értékmén-
tés s hozzá kell tennünk, hogy az év során az osztályról az osztály-
vezetőn kívül további négy munkatárs távozott.

Állománygyarapítás

A könyv és folyóiratállomány 1985. folyamán a következőképpen alakult:

<u>Induló állomány I.1-én</u>	27023 egység	15,981.820,-Ft
ebből könyv:	11922 kötet	2,201.359,-Ft
folyóirat:	15101 egység	13,780.461,-Ft

Gyarapodás /egybevetve az előző évi gyarapodás adataival/:

<u>könyv:</u>	1985	1984
vétel:	143 kötet 189.787,-Ft	174 kötet
köteles:	261 kötet 15.355,-Ft	288
ajándék:	44 kötet 5.100,-Ft	32
csere:	13 kötet 2.535,-Ft	25
összesen:	461 kötet 212.777,-Ft	519 kötet

<u>folyóirat:</u>	1985	1984
vétel:	360 cím 467 egység 1,689.406,-Ft	397 cím 1,243.980,-
csere:	131 152 185.164,-	120 265.079,-
ajándék:	3 4 700,-	12 6.974,-
saját:	4 5 1.940,-	3 1.200,-
köttesítés:	94.752,-	83.282,-
össz:	498 cím 628 egység 1,971.962,-Ft	532 cím 1,600.515,-

Forrás:

könyv:	7 kötet	420,-Ft
folyóirat:	50 egység	48.229,-Ft
együtt:	57 kötet	48.649,-Ft értékben.

Állomány: 1985. december 31-én:

könyv:	12.376 kötet	2,413.716,-Ft
folyóirat:	15.679	15,704.194,-Ft
összesen:	28.055 egység	18,117.910,-Ft

Az év folyamán állományba vett folyóiratok megoszlásának részletezése:

magyar kiadású

folyóiratok: 88 féle

vétel:	82 cím	93 egység	44.036,-	
ajándék:	2 cím	2	460,-	
saját:	4 cím	5	1.940,-	46.436,-

szovjet kiadású

folyóiratok: 90 féle

vétel:	64	81	17.296,-	
csere:	25	32	2.824,-	
ajándék:	1	2	240,-	20.360,-

népi demokratikus

folyóiratok: 61 féle

vétel:	36	39	21.782,-	
csere:	25	32	24.400,-	46.182,-

tőkés kiadású

folyóiratok: 259 féle

vétel:	178	254	1,606.292,-	
csere:	81	88	157.940,-	1.764.232,-

együttesen: 498 féle folyóirat 628 egység 1,877.210,-Ft.

A nemzetközi cseretevékenységünk alapja továbbra is a Hungarian Medical Bibliography, a Therapia Hungarica c. folyóirat, a gyorstájékoztató szolgálat kartonanyaga, valamint az erre a célra előfizetett magyar folyóiratok és a hazai kiadású idegennyelvű szakkönyvek.

Elkészítettük az 1986. évi külföldi és magyar folyóiratrendeléseinket. Igazodva az osztályok igényeihez, minden magyar orvosi folyóiratot 3 példányban rendeltünk meg /a Bibliográfiai osztály, a Medinform és a Könyvtár részére/. A könyvtári osztály az eddigi gyakorlatnak megfelelően egy példányt vesz állományba.

Állománynyilvántartás

A könyveket betűrendes, szakrendi és tárgyszavas katalógusban tájuk fel. A folyóiratokat kardexlapokon tartjuk nyilván, a külső raktári állományt külön kartotékokon, mindkettő betűrendes. A könyveket azonnal, a folyóiratokat az év végén leltároztuk.

Olvasószolgálat

Az olvasószolgálat adatai:	1985	1984
A kölcsönzők száma /könyv/:	524	561
A kölcsönzött könyvek száma:	1.209	1.178
A helyben olvasók száma:	2.340	2.400
A helyben olvasott dokumentumok száma:	4.020	4.100
Könyvtárközi kölcsönzés/folyóirat/ száma:	2.454	2.914
Az elküldött másolatok oldalszáma:	22.255	26.850

A külföldi könyvtárközi kölcsönzés adatai:

a kérő ország	kérések száma	oldal	nem teljesíthető
NDK	21	159	1
SZU	12	445	3
Kuba	4	452	
Norvégia	4	12	
Svédország	1	3	
USA	2	11	

Összesen: 44 kérés 1.082 oldal másolat.

A beiratkozott olvasók száma 394 volt; továbbá 130 intézmény könyvtára /ebből 35 hálózaton kívüli/ vette igénybe könyvtárunkat.

Az olvasók foglalkozás szerinti megoszlása	/könyvkölcsönzők/:	
	1985	1984
orvos	106	109
orvostanhallgató	79	62
gyógyszerész	7	10
egészségügyi főiskolás	53	93
egészségügyi szakdolgozó	93	120
egyéb	56	36

A Medinform szerződések keretében a Szovjetunióba küldtük 4 féle folyóirat érdemi cikkeinek másolatait /1200 oldalt/ valamint a Medical Education és az Journal of Occupation Medicine folyóiratok tartalomjegyzék-másolatait.

Szóbeli tájékoztatás

Osztályunk minden munkatársa részt vesz a szóbeli tájékoztatásban. Ismertettük katalógusainkat, nyilvántartásainkat, a könyvtár használatának szabályait. Igény szerint segítséget adtunk a keresett téma áttekintéséhez szükséges bibliográfiák, referálólapok, segédkönyvek ajánlásával, telefonon és helyben egyaránt.

Nemzetközi cseretevékenységünk

Cserepartnereink száma 204, közülük 149 tőkés és 55 szocialista országból. A kapott periodikák száma 241, közülük szocialista országbeli 87, tőkés országbeli 154.

Új cserefolyóirataink: Acta Biotechnologica, Angewandte Parasitologie, Isotopenpraxis, Japanese Journal of Ophthalmology, Molekularnaja Genetika, Ulster Medical Journal.

Az év folyamán 182 db disszertáció érkezett, melyeket a hálózat téma szerint érdekelt könyvtárainak adtunk át.

Folyóirat tartalomjegyzék sokszorosítás

Szolgáltatásunkat 1985-ben 111 megrendelő vette igénybe.
Egyéni megrendelő: 56 fő, intézményi: 55 megrendelő volt.
A megrendelések száma 431 volt.
168 folyóiratból küldünk kéthetente másolatot.

Másolatszolgáltatás

könyvtárközi kölcsönzés	22.255 oldal
tartalomjegyzék sokszorosítás	22.000
Medline-szolgáltatás	11.000
fordítás-másolat, bibliográfiai másolat	14.757
fölőpéldányjegyzékek, új könyveink	7.200
belső intézeti sokszorosítás	40.000
Összesen:	117.212 oldal

Fölőpéldányjegyzékek

A hálózat könyvtáraiból 18 fölőpéldányjegyzék érkezett sokszorosításra illetve a hálózatban való körözésre. Saját állományunkból 1 duplumlistát állítottunk össze s anyagát az igények szerint osztottuk szét a hálózat könyvtárainak.

Kutatás-fejlesztés nyilvántartás

A korábbi gyakorlatnak megfelelően a beérkező adatlapokat ellenőriztük, lemásoltuk és az eredeti példányokat megküldtük az OMIKK Országos kutatásnyilvántartásának.

A másolati példányokat különgyűjteményként kezeljük, s négyféle katalógusban tárjuk fel. A bejelentőlapok száma összesen: 3311 db., ebből 1985-ben érkezett 84 db., közülük 19 db disszertáció.

Egyebek

Megkaptuk a XEROX 1015 típusú Rank másológépet.

Elkészítettük ajánló bibliográfiánkat, a "Tájékoztató a külföldi orvosi könyvekről" című kiadvány 4 számát.

Új könyvbeszerzéseinkről 6 alkalommal /28 oldalon/ készítettünk jegyzéket, tájékoztatva ezzel a hálózat könyvtárait és az olvasókat.

Rendszeresen válogattunk az OSZK kötelespéldány anyagából, s a kapott könyveket az eddigi gyakorlatnak megfelelően osztottuk el.

Külső raktárunk az év folyamán három alkalommal beázott. A szükséges mentési munkálatokat elvégeztük, gondoskodtunk az elázott kötetek szárításáról, a menthetetlenül szétmálottakat töröltük az állományból. Egy alkalommal általános portalanítást végeztünk.

A külső raktárból 2-3 hetenként beszállítottuk a másolandó dokumentumokat, majd gondoskodtunk visszaszállításukról és a raktári rend fenntartásáról.

Az intézet teljes dokumentumállománya 1985. december 31-én:

könyv	12.376	egység
folyóirat	15.679	
irodalomkutatási bibliográfia	12.650	
fordítás	15.800	
tömörítvény	1.281	
Medline-bibliográfia	505	
K+F és disszertáció <u>bejelentés</u>	<u>3.311</u>	
Összesen:	61.602	egység

7. Reprográfiai Osztály

Az osztály évi teljesítménye 2,128.541 oldal a tervezett 2,839.860 oldal helyett. A lemaradás oka, hogy két kiadványunk elmaradt.

Folyamatosan végeztük kiadványaink kötését és postázását, valamint a témafigyelő és gyorstájékoztató szolgáltatás sokszorosítási és kartonvágási munkáit.

A Gazdasági Osztállyal közösen vezettük a címváltozásokat és a nyilvántartásokat. A kötelespéldányokat az OSZK-nak folyamatosan megküldtük. Az osztályok által leadott körleveleket és egyéb sokszorosítási munkáit előzetes megbeszélés alapján azonnal vagy rövid határidővel teljesítettük.

Folyamatosan vezettük az osztályra vonatkozó nyilvántartásokat és elszámolásokat.

A Reprográfiai Osztály 1985. évi mutatószámai

	Évi meg- lenés	Oldal szám	Évi pld. szám	Összes oldal	Formátum
1. MOB Suppl. '84	1	202	324	65.448	B/5
2. MOB '84/5-6	2	384	632	121.056	B/5
3. MOB '85/1-4.	4	671	1.283	215.372	B/5
4. Gyógysz. '84/4	1	180	318	57.240	A/4
5. Gyógysz. '85/1-3	3	478	961	153.210	A/4
6. Spectrum '84/4	1	214	603	129.042	A/4
7. Spectr. '85/1-3	3	570	1.824	346.396	A/4
8. HMB 1984.	1	294	292	85.848	B/5
9. Az Orvosi Könyv- táros 1985/1-4.	4	468	1.288	150.692	B/5
10. Tájé. Külf. Orv. K. 1985/1-4.	4	57	830	11.728	A/4
11. Előfiz. felh. '86	1	72	2.500	180.000	A/5
12. Egyéb kiadv.	8	769	1.751	171.900	A/4
	33	4.359	12.606	1,687.932	
13. Témafigyelő	12	1.062		122.260	A/4
14. Gyorstájékozt.	24	1.402		83.700	A/4
15. Borítólapok				25.500	A/4
16. Gyorsmásolat				15.500	
17. Egyéb soksz.				35.980	A/4
				1,970.872	
+ 8% beigazítás				157.669	
				2.128.541	

8. Gazdasági Hivatal

Az intézetvezető gazdasági helyettese rendszeresen beszámolt az igazgatónak a Gazdasági Hivatal működéséről és a gazdálkodás során felmerült problémák megoldásáról.

Az 1984. évi költségvetési és egyéb beszámolók határidőre elkészültek és azokat az Egészségügyi Minisztérium felülvizsgálta és jóváhagyta.

Az 1985. évi költségvetést a gazdálkodó intézeteknek kiadtuk és az 1984. évi pénzmaradványt szakfeladatokra lebontottuk.

A kiemelt szintre elfogadott kutatási témák támogatására biztosított kereteket negyedévenként folyamatosan - az intézetek igénye alapján - folyósítottuk. A keretek felhasználására vonatkozó beszámolókat bekértük.

A szakfeladatonkénti előirányzatok és felhasználások érték- és anyagkönyvelését folyamatosan elkészítettük és arról az ETI és az OIK részére havonta tájékoztatást adtunk.

Az új beruházási rendelet miatt állászközeink egy részét fogyasztóeszközzé kellett átminősíteni.

Ezt a munkát terven felül elvégeztük.

A fogyasztóeszközöknél áttértünk a B rend szerinti elszámolásra, amely szintén év közti terven felüli feladat volt.

A bérszámfejtéseket, a munkabérfizetéseket az előírt időben teljesítettük, folyamatosan intéztük az SZTK Ügyintézt.

A Tudománypolitikai Bizottság által az állami megbízások és pályázatok támogatására biztosított keretekkel kapcsolatos adminisztratív és pénzügyi feladatokat folyamatosan elláttuk.

Megszerveztük az 1986. évi költségvetések elkészítését, majd az intézetenként és szakfeladatonként összesített költségvetéseket határidőre az Egészségügyi Minisztériumnak benyújtottuk.

A Liliom u. 8. alatti bérlemény megszerzésével kapcsolatos intézkedéseket megtettük, majd a bérlemény kiutalása után az átalakítás tervezését elvégeztettük, majd a kivitelezést megkezdtük. A bérlemény kiutalásával kapcsolatos késedelem, valamint a kivitelező vállalat késedelmes munkakezdése miatt az építés befejezése 1986-ra áthúzódik.

A részben önálló költségvetési szervként működő soproni intézetet gazdaságilag elszámoltattuk.

Jegyzetrectárunk folyamatosan és zökkenőmentesen ellátta a jegyzetek beszerzésével és forgalmasásával kapcsolatos feladatokat.

Naprakész állapotban tartottuk az OIK szolgáltatásai megrendelőinek nyilvántartását és folyamatosan elláttuk a számlázást, a tartozások behajtását.

A Gazdasági Hivatalhoz tartozó intézetek gazdasági vezetőivel rendszeres konzultációkat tartottunk a gazdálkodás megfelelő lebonyolítása érdekében.

A kiemelt szintre elfogadott témák támogatására, illetve a Tudománypolitikai Bizottság által az állami megbízások és pályázatok támogatására biztosított keretek 1984. évi felhasználásának szabályosságát helyszíni ellenőrzéssel minden intézetnél megvizsgáltuk, az észlelt jelenségekről félévben és év végén összefoglaló jelentésben az Egészségügyi Minisztériumot tájékoztattuk.

Rendben lebonyolítottuk a beruházásokat és az ezzel kapcsolatos statisztikákat, jelentéseket határidőre továbbítottuk.

Zökkenőmentesen lebonyolítottuk a gazdasági osztályvezető személyében bekövetkezett változás miatt adódó feladatokat.

A Szentkirályi u. 21. sz. alatti épület fűtésével kapcsolatban számos vitát folytattunk a bérbeadóval, azonban ezek a bérbeadó hibájából érdemben megoldást nem nyertek.

III

A munkatársak képzése, oktató, tudományos és szakirodalmi tevékenysége

Forgács Péter befejezte pénzügyi és számviteli főiskolai tanulmányait. Belicskina Éva befejezte az OMIKK könyvtárkezelői tanfolyamát. Kovács Katalin és dr. Kusnyerik Györgyné megkezdte az ELTE kiegészítő könyvtárstudományi szakának harmadik, Almássyné Kovács Éva pedig a második évét. Molnár Lajos és Szalai Katalin az OMIKK könyvtárkezelői tanfolyamára jár. dr. Forrai Judit az ELTE történelemtudományi tanszékének első éves hallgatója. Csík Istvánné megkezdte tanulmányait a felsőfokú államháztartási tanfolyamon.

Kovács Katalin elvégezte a KMK által szervezett "Katalógusszerkesztés az új szabványok alapján" című tanfolyamot. Weninger Ernő munkavédelmi tanfolyamot végzett.

Koltai Tibor egyetemi doktori disszertációjának témáját elfogadták. dr. Pados Róbert a TMB belföldi ösztöndíjasa.

dr. Borsy Tamás bemutatóval egybekötött előadásokat tartott az OMIKK online továbbképző tanfolyamán. Ugyancsak továbbképzési célból a Bibliográfiai Osztály három munkatársa részt vett a DIMDI /Köln/ szakembere által az AGROINFORM szervezésében tartott 2 napos képzésen, amelynek témája a DIMDI számítógépes adatközpontjában online hozzáférhető orvostudományi, biológiai és gyógyszerészeti adatbázisokkal volt kapcsolatos.

A Hálózati és Módszertani Osztály két, valamint a Medinform Osztály egy munkatársa részére a Bibliográfiai Osztály munkatársai bemutatták a terminál melletti irodalomkutatót.

Az intézet munkatársaitól az alábbi publikációk jelentek meg:

BENDA Mária: Az olvasó a legfőbb könyvtáralkotó tényező.
Beszélgetés Pálffy Gyulával, a szegedi orvosi könyvtárosok doyenjével.

= Könyvtáros, 1985, 35, 7, 393-398

Az orvosi könyvtári munka gondjai - egy tanácskozás tükrében.

= Könyvtáros, 1985, 35, 11. 652-655

Az információ társadalomátalakító hatásáról vagy milyen lesz az információ 2000-ben? Összeállítás.

= Orv.Könyvtáros, 1985, 25, 4. 428-435.

BERECZ Katalin: A mikropublikációkról. Ref.

= Orv.Könyvtáros, 1985, 25, 2. 186.194.

BIRTALAN Győző: A hazai szívinfarktus irodalom 1958-1982 között.

= Orv.Könyvtáros, 1985, 25, 1. 7-19.

BORSY Tamás: Orvostudományi adatbázisok online keresése. Budapest, OMIKK, 1985. 91 lap. /Online tanfolyami jegyzet 8./.

FEDINECZ Sándor: Egészségügy Finnországban /A nemzetközi egészségügyi közélet eseményei/.

= Népegészségügy, 1985, 66, 1. 51-64.

- - Egészségügy Franciaországban /A nemzetközi egészségügyi közélet eseményei/.

Népegészségügy, 1985, 66, 3, 174-187.

KELEMENÉ VARGA Judit: Megrendelői igények a szivizominfarktus szakirodalmi információs szolgáltatásaira.

= Orv. Könyvtáros, 1985, 25, 1. 20-34.

KOLTAY Tibor: Insztrukcija po szboru i obrabotke dannuh o periodikah obrabatuvaemuh dlja BD Medik. 3 p.

- NEMESKÉRI Istvánné: Insztrukcija po indekszirovaniju dokumentov i zaproszov dlja BD Medperiodik. 3 p.

SZILÁGYINÉ CSÉCS Mária: Opiszanie bazü dannuh i otcset o funkcionirovanii Bazovogo organa "Medperiodik" i ob opütnoj ekszpljuatacii BD. 16 p.

- - Polozsenie ob iszpol'zovanii VNO BD Medperiodik dlja obszluzsivaniya nacional'nüh potrebitelej. 3 p.

- - Zamecsanija k dokumentu "O rezul'tate rabotü po ocenke kacsesztva indekszirovanija dokumentov i o vübere indekszirovannüh dokumentov dlja BD Medik. 6 p.

- - Zamecsanija i predlozsenija k ekszperimental'-nomu izdaniju ASZMPI. Zakljucsenie po potrebitel'szkoj ankéte "Index Medico-iuridicus" i predlozsenija po ego razvitiju. Polozsenie goszdarsztvennoj szisztémü juridiceszkoj informacii v VNR. 8 p.

- - Obscseprinjatüe ponjatie juridiceszkiego prava. Összeáll. - - 9 p.

- - Publikacija pravovüh norm v VNR. Összeáll. - - 5 p.

- - Vazsnejsaja pravovaja terminologija. Összeáll. - 5 p.
- ZIMÁNYI Katalin: Az OCLC /Ohio College Library Center/ számítógépes információs hálózathoz kapcsolódó orvostudományi könyvtárak tapasztalatairól. Ref. = Orv. Könyvtáros, 1985, 25, 3. 288-306.
- - Könyvtártechnikai munkálatok számítógépesítése az orvostudományi könyvtárakban. Ref. = Orv. Könyvtáros, 1985, 25, 2. 177-185. p.

Megjelenés alatt:

- BORSY Tamás: Orvostudományi és gyógyszerészeti adatbázisok online keresése. In: Az online szakirodalmi információkeresés kézikönyve. I.-II. kötet.
- BÁNÓCZY J. - SCHEININ, A. - PADOS R. - EMBER Gy. - KERTÉSZ P. PIENIHÄKKINEN K.L.: Collaborative WHO xylitol field studies in Hungary, II. General background and control of dietary regimen. = Acta Odontol. Scand.
- PADOS Róbert - EMBER Gy.: Táplálkozástanai metodikai vizsgálat fogászati preventív programban /W.H.O./ résztvevő gyermekeken. = Fogorv. Szle.
- - EMBER Gy. - Bánóczy J. - Scheinin, A.: W.H.O. Xilit-cariespreventív program hároméves eredményei magyarországi gyermekotthonokban. III. Táplálkozástanai felmérések: szacharóz és xilitfogyasztás frekvenciájának vizsgálata. = Fogorv. Szle.
- - NAGY B. - PÁL K.: A fogászati egészségnevelés módszertani kérdései. = Egészségnevelés.

Előadások:

- BERECZ Katalin: Az Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár kiadványai és szolgáltatásai. Hatvan, Könyvtári és információs napok, 1985, jun.3-6.
- PADOS Róbert - BORSY Tamás. A számítógépes szakirodalom-kutatás jelentősége a fogorvosi kutatómunkában. = Ifjúsági Orvostudományi Konferencia, Balatonfüred, 1985. szept. 27-28.
- - NAGY B.: A táplálkozási felvilágosítás lehetőségei a fogorvosi munkában. Ifjúsági Orvostudományi Konferencia, Balatonfüred, 1985. szept.27-28.
- - PÁL K.: A kompozíciós tömőanyagok osztályozási rendszere. Ifjúsági Orvostudományi Konferencia, Balatonfüred, 1985. szept.27-28.
- - VOLOM A.: A fényre és kémiai katalizátor hatására polimerizálódó, kompozíciós tömőanyagok összehasonlító vizsgálata. Ifjúsági orvostudományi Konferencia, Balatonfüred, szept.27-28.
- - EMBER Gy. - BÁNÓCZY J. - SCHEININ A.: Táplálkozási felmérések a W.H.O. xilit programban: A szacharóz és xilitfogyasztás frekvenciájának vizsgálata. XII. Árkövy Vándorgyűlés, Debrecen, 1985. aug.21-23.
- - EMBER Gy.- BÁNÓCZY J. - SCHEININ A.: Dietary habits in children within a xylitol caries preventive programme in Hungary. II. S.I.R,M.C,E, Nemzetközi Kongresszus, Bp. 1985. okt.23-25.
- SZILÁGYINÉ CSÉCS Mária: Doklad VNO VNR o funkcionirovanii AISZ "MEDIK" v rezsime informacionnüh izdaniij i uszlug, o rezul'tatah opütnoj ekszpljuatacii ML "MEDIK".
- - - O szosztojanii razrabotki i itogi opütnoj ekszpljuatacii EO Medperiodik.

SZILÁGYINÉ CSÉCS Mária - KOLTAY Tibor. Otcset o hode rabotü
po szozdaniju bazü dannüh Medperiodik i pred-
lozsenija po ee szoversensztvovaniju.

Az OIK mutatószámai 1985-ben

	tervszám	tényszám
1. Irodalomkutatási bibliográfiák száma ⁺	750	700
2. Irodalomkutatási bibliográfiák tételsz ⁺	20.000	43.814
3. Irodalomkutatási bibliográfia-másola- tok száma	850	972
4. Fordítások száma	720	728
5. Fordítások oldalszáma	7.200	9.238
6. Fordításmásolatok száma	2.500	2.444
7. Fordításmásolatok oldalszáma	29.000	29.150
8. Referátumok a magyar szakirodalomból	1.200	970
9. Témafigyelésben figyelt témák száma ⁺	35	161
10. Témafigyelést megrendelők száma ⁺	1.100	1.119
11. Témafigyelés megrendelések száma ⁺	2.900	2.984
12/a Témafigyelésben adott referátumok száma	4.200	4.200
12/b Számítógépes témafigyelésben nyújtott adatok száma	-	11.666
13. Tömörítvények/a külföldi szakirodalomból/	130	126
14. Tömörítvények oldalszáma	500	523
15. Tömörítvény másolatok száma	900	859
16. Tömörítvény másolatok oldalszáma	3.000	3.382
17. Gyorstájékoztatóban figyelt témák sz.	79	79
18. Gyorstájékoztató megrendelők száma	600	622
19. Gyorstájékoztató megrendelések száma	2.500	2.542
20. Gyorstájékoztatóban nyújtott adatok száma	14.000	13.862

+ a +-tel jelölt mutatószámok magukban foglalják a hagyományosan és számítógéppel készített szolgáltatások számait egyaránt.

Könyvtár

tervszám tényszám

21. Kölcsönzések száma /könyv/	580	524
22. Kölcsönzött dokumentumok száma	4.500	4.052
23. Helyben olvasók száma	2.500	2.340
24. Helyben olvasott dokumentumok száma	4.300	4.020
25. Gyorsmásolat megrendelések száma	1.800	2.454
26. Gyorsmásolatok száma	120.000	117.212
27. Tartalomjegyzékmásolatok száma	46.000	47.757
28. Elkészített mikrofilmkockák száma		
29. Mikrokártya megrendelők száma	12	11
30. Mikrokártya megrendelések száma	120	120

Üszintézeti

31. Kiadványféleség	9	7
32. Kiadványok példányszáma	13.300	12.606
33. Kiadványok oldalszáma	5.200	4.359
34. Sokszorosított oldalszám /nyomás/	2,839.860	
		2,128.541

Annual report 1985 of the National Institute for Medical
Information and Library

Every year the 2nd number of this Bulletin is devoted to the annual report of our Institute, in order to inform the 200 member libraries in our network, the Ministry of Health and all those Hungarians, who are interested in our activities.

In the past two years, however, several of our foreign visitors expressed the idea of our having the annual report translated into foreign languages and not only the summaries of the original articles in the Bulletin. The following detailed summary is intended to meet this demand.

x x x x

The budget of the Institute was Ft. 13,437.000,- and the expenditures amounted to Ft. 13,192.000,- /98,3 %/; the estimate of income was Ft. 2,424.000,-, whereas the achievement totalled Ft. 2,426.111,- /100,1 %/.

The staff of the Institute included 54 full-time and 4 parttime staff-members.

1. Direction, management

The forums of management were the conferences of the heads of divisions, held every other two week, and the "institutional triangle" /the members of which are the director, the secretary of the local organisation of the party and the secretary of the local trade-union Committee/, as well as the staffconferences held twice a year, with the participation of the whole staff of the Institute.

The agenda of one of the sessions of the Scientific Council of Health, functioning under the Ministry of Health, included a presentation on the future tasks of the Institute and of the library network/within the 7th Five-Year Plan/. The Institute prepared a

study, entitled "Present and future of medical scientific information in Hungary". The Council members, maintained that this study should be published in the "Medical Weekly" /Orvosi Hetilap/, in order to made it widely known.

The Institute had very good connections with the II. Department of the Ministry of Health, and got, much help for obtaining parts of buildings for storage which decreased the crowdedness of the reprographic department and of the library. There were equally close relations with the Library Department of the Ministry of Education, which represents "professional supervision", the director of the Institute or his deputy attended the sessions of the National Council of Libraries, functioning within the aforesaid department, in each case.

The Director organized on one occasion a labour-safety inspection and a fire-protection survey.

Five staff-members of the Institute and 3 colleagues of the network went for study-trips abroad.

Our Institute received the visit of 9 foreign colleagues /from Czechoslovakia, the German Democratic Republic, Poland and the Soviet Union/. Mr.D. Dissel /Netherlands/, director of International Sales and Marketing /Kluwer Nijhoff Inc., Dordrecht/, and V.S. Zalewsky, who represented the soviet Publishing House "Medicina", were also among our guests.

2. Network and Methodology Division

An important event in the life of the library network was the arrival of the 21 "Rank Xerox" photo-printers, obtained through the Soros-foundation and the overcoming of problems of their installation.

Difficulties were caused by the fait that about 10 papers to which the Institute had subscribed did not arrive and the libraries received the Index medicus in October only.

Staff-members of the division visited 30 libraries /5 regional centers, 10 subcenters, 7 member libraries and 8 libraries of national institutes/ during the year. The regions function in a routine way, they are register the periodicals of the region including 3-4 countries and they organize preliminary discussions in the spring of every year /prior to subscribing to periodicals/.

The goal of the division for the 6th Five-Year Plan /1981-1985/, i.e. that the assortment of medical biological periodicals in Hungary should include 2300 kinds at the end of the plan period, could almost be attained. In 1985, medical libraries ordered 2286 kinds, totally 9500 numbers.

The repeat examinations of the 3rd course for middle-level librarians were organized as were two days of continuous education for the librarians of the country: one in the library of the University of Economic Sciences and the other one in the new building of the "Széchényi", National Library. In addition 3 sessions of abstracting special literature for the continuous education of the staff of the Institute, were held and the 12th regional conference of medical librarians and consultants, this time in the town of Kecskemét, was organized.

The cards of about 4000 volumes were filed into the Central Catalogue of Books and the census of foreign journals subscribed to in Hungary in 1985, was compiled on the basis of the Central Periodicals Catalogue.

3. Division of Medinform

The Institute represents one of the basic organs of MEDINFORM, the medical information organization of the CMEA /Council for MUTUAL Economical Assistance/, and in this capacity, it established Medperiodik the registration system of medical journals of the world. This system was put in practice in the course of the year and an automated publication compiled from part of the data.

The data basis "Medik", located in Sophia, was equally put in use. This summarizes the data of articles published in national medical journals, and recorded on tape participating countries. From the data basis containing only few data /about 100,000 descriptions/ the Institute carried out 65 retrospective literature researches and supplied SDI service for 71 subjects, both free of charge and as a trial, for the time being.

The Division provided the titles of 72 Hungarian medico-juristic documents to the medico-juristic basic organ of the Medinform System in Bratislava. A third of them were annotated. The periodical of the basic organ, "Index Medico-iuridicus" is forwarded to the libraries of the network.

4. Division for Documentation and Information

This Division compiled, together with the Division of MEDINFORM, the material of the Hungarian Medical Bibliography /selection of articles, their translation into English and their indexing/. Each phase of the computerized processing was made by the Division of MEDINFORM.

Hungarian abstracts on 35 subjects were given to 1,052 subscribers, who received relevant abstracts referring to their subject every month. Altogether 423 retrospective literary researches were carried out from Index Medicus and from relevant abstract publication upon individual requests. The service of translation had 728 publications /a total of 9,238 pages/ translated; xerox copies of 2,444 translations were ordered by 622 customers. The distribution by languages was the following: English 44 %, German 33 %, russian 13 %, French 10 %. 126 digests on nursing were made for the Central Postgraduate Institute of Health Workers, the titles of which were published in a special journal for middle-level health personnel. On the basis of the list 859 digest were ordered by 109 customers.

5. Division of Bibliography

This Division prepared the 1-5. numbers of Hungarian medical bibliography and the 6th /congressional/ number of as well as the index /names and subjects/.

Altogether 212 on-line retrievals on the terminal of the National Technical Library, were carried out primarily from the data basis of Medline, but if it was necessary, it was extended to the data bases EMBASE, BIOSIS, CHEMABS, INSPEC and COMPENDEX. Computerized SDI-retrievals were carried out in 53 subjects, too.

Selective dissemination of information-SDI /bibliographic data only, without abstracts/: 13,862 data in 79 subjects were delivered to 622 orders, which the subscribers obtained every other weeks. This service was based on the survey of different numbers of 980 medical-biological periodicals.

6. Library Division

The book stock grew with 461 volumes, in the value of Ft. 212,777,-; the periodical holdings increased with 498 titles and 268 bibliographic units in the value of nearly 2 millions Ft.

Data of the readers' service are shown in the index table at the end of this report.

Hungarian periodicals /primarily ones published in foreign languages, e.g. copies of the Acta series, published by the Hungarian Academy of Sciences, as well as the own publications of the Institute/, were forwarded to 204 foreign exchange partner for which 241 periodicals and 182 dissertations were received.

Copies of the table of contents of 168 periodicals were provided to 431 orders of 111 customers. A total of 117,121 xeroxcopies were made on machines of the Institute.

Reproductions were made from 18 duplicate lists drawn up in the library network and disseminated to the libraries of the network.

At the end of the year the total document stock of the Institute included 61,602 library units /books, periodicals, translations, bibliographies on literature research, research reports, digests/.

7. Division of Reprography

This Division carried out all reproduction and book-binding, work, including 12 kinds of publications /33 numbers/ and the cards of the services of reference and of the SDI. The number of printings in the year was 2,128.341.

8. Finance Division

This Division was responsible for receipts and expenditures acquisitions, obtaining of new premises, as well as planning starting reconstructions.

Index numbers the Institute in 1985

	Planning figure	Factural figure
1. Number of bibliographies on retrospective literature research	750	700
2. Number of bibliographic data in bibliographies on literature research	20.000	43.814
3. Number of bibliography duplicates on literature research	850	972
4. Number of translations /titles/	720	728
5. Page numbers of translations	7.200	9.230
6. Number of translation copies	2.500	2.444
7. Page number of translation copies	29.000	29.150
8. Abstracts from Hungarian professional literature	1.200	970
9. Number of subjects in the SDI system	35	35
Number of computerized SDI-subjects	-	126
10. Number of persons ordering SDI /traditional and mechanical/	1.100	1.119
11. Number of SDI orders	2.900	2.984
12. Number of abstracts in SDI	4.200	4.200
Number of data provided in computerized SDI	-	11.666
13. Digests from foreign professional literature	130	126
14. Page number of digests	500	523
15. Number of digest duplicates	900	859
16. Page number of digest duplicates	3.000	3.382
17. Number of traditional SDI subjects /with bibliographic data only/	79	79
18. Number of customers ordering traditional SDI	600	622
19. Number of traditional SDI-orders	2.500	2.542

20. Number of data provided by the traditional SDI	14.000	13.862
--	--------	--------

Library

21. Number of books lent	580	524
22. Number of documents lent	4.500	4.052
23. Number of readers at place	2.500	2.340
24. Number of documents read at place	4.300	4.020
25. Number of orders for quick duplicates	1.800	2.454
26. Number of quick duplicates	120.000	117.212
27. Number of duplicates of table of contents	46.000	47.757
28. Number of microfilm squares	-	-
29. Number of customers ordering micro-cards	12	11
30. Number of micro-card orders	120	120

Total Institute Figures

31. Types of publications /titles/	9	7
32. Copy numbers of publications	13.300	12.606
33. Page numbers of publications	5.200	4.359
34. Number of reproduced pages /printing/	2,839.860	2,128.541

Отчет о деятельности Центрального Института по медицинской информации в 1985 году

Ежегодно во 2. номере нашего журнала сообщаем годовой отчет нашего Института для ориентирования 200 сетевых библиотек, Министерства здравоохранения и интересующихся венгерских специалистов. Однако, за последние два года ряд зарубежных гостей выразили желания, чтобы помимо рефератов оригинальных статей журнала публиковали отчет и на иностранных языках. Ниже следующий подробный обзор соответствует этому желанию.

xxx

Бюджет Института составляет 13,427.000.- Форинтов, использовали 13,192.000.- Фт./98,3%/; предусмотренный доход составил 2,424.000.- Фт., фактический - 2,426.000.- Фт./100,1%/.

Личный состав Института: 54 сотрудника на полной ставке и 4 сотрудника на неполной.

I. Руководство, управление

Совещания заведующих отделениями в каждые две недели и заседания так наз. треугольника Института /директор, секретарь парторганизации и профсоюза/ служили форумом руководства, а также институтские совещания, организованные два раза для всех сотрудников Института.

На одном заседании Медицинского Научного Совета, подчиненного Минздраву, изложили будущие задачи Института и библиотечной сети /7-й пятилетний план/. Для этого был составлен трактат Института: "Состояние и перспективы медицинской информации по специальной литературе в Венгрии". По мнению членов Совета трактат нужно было бы опубликовать в "Orvosi Hetilap" для более широкой доступности.

Институт поддерживал хорошие связи со вторым Управлением Минздрава, получил значительную помощь для репродуцирования отделений и для получения помещений склада, способствуя

уменьшению скученности библиотеки. Тесная связь была также с Библиотечным Отделом Министерства просвещения как "инспектирующим органом", директор или заместитель всегда принимал участие на заседаниях Государственного Совета по библиотечному ведению.

Директор один раз проверил на месте безопасность труда и противопожарные мероприятия.

5 сотрудников института и 3 сотрудника сети были в научной командировке за рубежом.

9 зарубежных коллег посетили наш Институт /из Чехословакии, ГДР, Польши и Советского Союза/. Наши гостями были D. Dissel /Голландия/, директор International Sales and Marketing /Kluwer Nijhoff Inc., Dordrecht/ и В.С. Залевский — представитель советского издательства "Медицина".

2. Сетевое и Методическое Отделение

Важным событием в жизни библиотечной сети было поступление 21 копировального аппарата типа Rank Xerox бездевизно через фонд Шорша, а также решение проблемы их установки.

Прибл. 10 подписных журналов вновь не получены и библиотеки лишь в октябре месяце получили Index Medicus.

В течение года сотрудники отделения посетили 30 библиотек /5 центров района, 10 подцентров, 7 библиотек-членов и 8 библиотек государственных институтов/. Районы функционируют уже соответственно повседневной практике, ведут учет журналов территории 3-4 областей и весной проводят координационное совещание /перед выпиской журналов/.в/.

Цель отделения по 6-му пятилетнему плану/1981-1985 гг./, чтобы к концу планового периода выбор биомедицинских журналов в Венгрии достиг 2300 разновидностей, почти была выполнена: на 1985 год медицинские библиотеки выписали 2286 разновидностей в 9500 экземплярах.

Проведена пересдача экзамена 3-го курса подготовки библиотечарей средней степени, организованы 2 дня усовершенствования для библиотечарей страны — один в Библиотеке

Института экономики, один в новом здании Государственной Библиотеки имени Сечени. Кроме этого, проведено 3 реферативных заседания по спецлитературе для усовершенствования сотрудников Института и организована 12-я выездная сессия медицинских библиотекарей и врачей-консультантов, на этот раз в городе Кечкемет.

В Центральный Каталог книг включены каталожные карточки около 4000 книг, на базе Центрального Каталога журналов издан список местонахождения зарубежных журналов, поступивших в 1985 году в Венгрию.

3. Отделение Мединформ

Институт является одним из базовых органов организации медицинской информации "Мединформ" стран-членов СЭВ и как таковой создал систему учета медицинских журналов мира "Медпериодик". Система начала функционировать в течение года и на базе его данных вышла в свет автоматизированное издание.

Начали использовать и информационный массив "Медик", имеющийся в Софии, который обобщает данные статей медицинских журналов стран, отправленные на магнитной ленте участвующими странами. Институт выполнил 65 ретроспективных поисков из информационного массива, пока содержащего мало данных /прибл. 100.000 библиографических описаний/ и селективную диссеминацию информации на 71 тему, оба пока бесплатно и в качестве эксперимента.

Библиографическое описание выдали о 72 венгерских медико-юридических документах медико-юридического базис-органа системы Мединформ, находящегося в Братиславе, 1/3 с аннотациями. Сетевым библиотекам отправляем журнал базис-органа: "Index Medico-iuridicus".

4. Отделение документации и информации

составило совместно с Отделением Мединформ материал Hungarian Medical Bibliography /выбор статей, перевод на английский и составление указателя/, Отделение Мединформ выполнило все фазы работы на ЭВМ.

На 35 тем выдали венгерские рефераты 1052 подписчикам, которые в каждом месяце получили рефераты по их тематике, всего 4200. Из Index Medicus и соответствующих реферативных журналов выполнили 423 ретроспективных поиска литературы по индивидуальным заказам. Переводческая служба выдала на перевод 728 статей /9238 страниц/ и 622 заказчикам заказали копию 2444 переводов. Распределение переводов по языкам: 44% - английский, 33% - немецкий, 13% - русский, 10% - французский. Для Института усовершенствования средних медицинских кадров приготовили 126 аннотаций по уходу за больными, заглавия которых сообщили в спецжурнале для средних медицинских кадров. На основании списка 109 заказчиков заказали 859 аннотаций.

5. Библиографическое Отделение

Отделение составило 5 номеров Magyar Orvosi Bibliográfia и 6-й номер о конгрессах, кроме того, именной и предметный указатели.

На терминале Государственной Библиотеки по техническим наукам выполнили 212 онлайн поиска прежде всего из информационного массива Медлайн, но по необходимости распространили поиск и на массивы EMBASE, BIOSIS, CHEMLABS, INSPEC, COMPENDEX. По 53 темам выполнили и селективную диссеминацию информации при помощи ЭВМ.

Обыкновенная служба по тематическим библиографиям /только библиографические данные без рефератов/: по 79 темам выдали 13.862 данных 622 заказчикам, которые получили в порциях каждые 2 недели. Это проведено пересмотром отдельных номеров 980 разных биомедицинских журналов.

5. Библиотечное Отделение

Комплектование фонда составило 461 том стоимостью 212.777.- Фт., фонд журналов - 628 библиографических единиц 498 заглавий стоимостью почти в 2 миллиона форинтов.

Показатели службы читателей видны в таблице после отчета.

204 зарубежным партнерам по обмену отправили венгерские журналы /главным образом издания на иностранных языках, например из серии Acta издаваемые АН ВНР, а также собственные издания Института/ и в обмен получили 241 периодическое издание и 182 диссертации.

Копии содержаний 168 журналов выдали по 431 заказу III заказчиков. На копировальных машинах Института сделано 117.212 копии.

Размножили и отправили библиотекам сети 18 списков дубликатов библиотечной сети.

Общий фонд документов Института в конце года составил 61.602 библиотечной единицы /книги, журналы, переводы, тематические библиографии, отчеты об исследованиях, аннотации/.

7. Репрографическое Отделение

выполнило работу по размножениям и переплетам в целом всего 12 изданий /33 номера/ и карточки реферативной службы, а также библиографической службы. Общее количество в течение года 2,123.341 издание.

8. Хозяйственная часть

обеспечила мероприятия по финансированию, доходам и поступлениям, получению новых помещений, проектированию реконструкции и начала работу по перестройке.

Показатели Института в 1985 году

	плановые	фактические
I. Количество ретроспективных поисков литературы	750	700
2. Количество данных тематических библиографий	20000	43814
3. Количество копий тематических библиографий	850	972
4. Количество переводов /заглавий/	720	728
5. Количество страниц переводов	7200	9238
6. Количество копий переводов	2500	2444
7. Количество страниц копий переводов	29000	29150
8. Рефераты венгерской спец-литературы	1200	970
9. Количество тем по реферативной службе	35	35
10. Заказчики наблюдения тем /обыкновенное и механизированное/	1100	1119
11. Количество заказов наблюдения тем	2900	2984
12. Количество выданных рефератов по наблюдению тем	4200	4200
Количество данных по механизированному наблюдению тем	-	11666
13. Аннотации зарубежной литературы	130	126
14. Количество страниц аннотаций	500	523
15. Количество копий аннотаций	900	859
16. Количество страниц копий аннотаций	3000	3382
17. Количество обыкновенной СДИ /только с библиографическими данными/	79	79
18. Количество заказчиков обыкновенной СДИ	600	622

19. Количество заказов обыкновенной СДИ	2500	2542
20. Количество данных по обыкновенной СДИ	14000	13862

Библиотека

21. Количество выдачи /книг/	580	524
22. Количество выданных документов	4500	4052
23. Количество читателей на месте	2500	2340
24. Количество документов, прочитанных на месте	4300	4020
25. Количество заказов быстрых копий	1800	2454
26. Количество быстрых копий	120.000	117.212
27. Количество копий содaржаний	46.000	47.757
28. Количество кадров микрофильма	-	-
29. Количество заказчиков микрокарт	12	11
30. Количество заказов микрокарт	120	120

Всезнaтннстнтутскнй

31. Разновидности изданий /заглавия/	9	7
32. Количество экземпляров изданий	13300	12606
33. Количество страниц изданий	5200	4359
34. Количество размноженных страниц /печать/	2839860	2128541

XX

T á j é k o z t a t ó i n k í r j á k

XX

Egy újfajta könyvtári szolgáltatás: a miniMEDLINE SYSTEM (TM)

PADOS Róbert

Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár
Budapest,

Egy nálunk talán még utópisztikusnak tűnő, de az USA-ban már működő könyvtári szolgáltatást mutatok be (1). Talán érdemes elgondolkodnunk...

Képzeletben utazzunk! A hely USA Washington, D.C. Georgetown University Medical Center, Dahlgren Memorial Library (Georgetown Egyetem Orvosi Központ, Dahlgren Emlék Könyvtár). Az idő 1981. Ez időben a MEDLARS ONLINE vagy röviden a MEDLINE rendszer már másfél évtizede ontja magából az orvostudomány minden területéről a bibliográfiákat. Az EXCERPTA MEDICA számítógépes rendszere már ugyancsak közel egy évtizede üzemel. Napról-napra egymás után jelennek meg az újabb és újabb orvostudományi és egyéb számítógépes adatbázisok. A fejlődést mutatja, hogy míg 1976-ban 301 nyilvános számítógépes szakirodalmi adatbázist tartottak nyilván, 1979-ben 528-at, 1982-ben 737-et, 1985-ben pedig 2805-öt (3). Egyre nagyobb az igény az új információk iránt. Ez az igény már nemcsak a kutatók részéről jelentkezik, hanem az egyetemi hallgatók, a diplomadolgozatukat vagy a disszertációjukat készítő kezdő, illetve fiatal szakemberek valamint a gyakorló orvosok részéről is. Különösen fontos ez olyan

országokban, ahol az egyetemi oktatás nem olyan skolasztikus rendszerű mint nálunk, hanem nyitottabb, és a hallgatók részéről az új eredmények ismerete iránti igény lényegesen nagyobb. Így általában nincs minden esetben szükség egy speciális kis terület valamennyi közleményét tartalmazó bibliográfiára, hanem csak a legfontosabb információkat tartalmazó átfogó közleményekre.

Az olvasó számára különösen fontos szempont a jó hozzáférhetőség, hiába tud arról, hogy egy témában 100 közlemény jelent meg, ha számára csak 20 hozzáférhető, akkor csak ez a 20 értékes és használható fel.

Tehát nagy az igény a bibliográfiai adatokra. A MEDLINE vagy más adatbázisból való szakirodalom-kutatás speciális ismereteket is igényel, hiszen a számítógéppel csak a saját parancsnyelven lehet kommunikálni. Miután a felhasználó általában nem rendelkezik a számítógép kezeléséhez szükséges ismeretekkel valamint nem ismeri az adatbázisok strukturális és logikai felépítettségét, ezért a feladat ellátására egy a munkára specializálódott szakembert kell megbízni. Mivel az adatbázisok fenntartása tekintélyes összeget igényel, az adatszolgáltatásért - az adatbázisok szubvencionáltsága ellenére - fizetni kell.

A 80-as évek elején kezdtek elterjedni a professzionális miniszámítógépek. Ezek a mikrogépek relatív olcsóságuk és tömeggyártásuk miatt mindenki számára elérhetővé váltak, vagy válnak, így a kezelésüket is egyre többen sajátítják el.

Ilyen előzmények és igények miatt döntöttek úgy a Georgetown Egyetem Orvostudományi Könyvtárában, hogy létrehoznak egy saját számítógépes adatbázist. Célul tűzték ki, hogy

- az adatbázist a felhasználók előképzettség nélkül közvetlenül használni tudják
- naprakész, új információt tartalmazzon
- a könyvtár használói részére a számítógépes adatbázis könnyen hozzáférhető legyen
- általánosan ismert tezauruszt használjon
- informatív legyen
- átfogó és a könyvtárban hozzáférhető közleményeket tartalmazzon
- a lehetőségéhez képest olcsó legyen.

Nézzük hogyan sikerült a fentieket megvalósítani. A szervezők a MEDLINE rendszer által feldolgozott szakirodalom átvétele mellett döntöttek. Erre két út kínálkozott, vagy megvásárolják a feldolgozott információt tartalmazó mágnesszalagokat (50.000 dollár az előfizetési díj, valamint 20.000 dollár az 1982-es, jelen esetben kurrens szalagok ára), vagy terminálon keresztül hívják le az információkat. Mivel csak 1982-től, és a MEDLINE rendszerhez képest csak lényegesen kevesebb folyóirat adatait akarták feldolgozni, valamint a MEDLARS szalagok egy rekordon belüli 18 mezője közül csak négyet kívántak felhasználni, így az utóbbi, azaz a terminálon keresztüli adatgyűjtés mellett döntöttek. 1984 októberében megváltozott a MEDLARS szalagok hozzáférhetősége, ezért lehet, hogy meg fogják változtatni ezt az elképzelésüket.

A könyvtárukban fellelhető 160 kulcs- vagy másnéven magfolyóirat adatait dolgozzák fel, szemben a MEDLINE csaknek 3500 folyóiratával. 1984-ben a miniMEDLINE 180.000 közlemény citátumát, azaz rekordot tartalmazott, az éves növekedés 60.000 rekord, ugyanezek az adatok a MEDLINE-nál 4.500.000 és 300.000. Mindkét adatbázist havonta aktualizálják.

Egy rekord a szerzőket, a címet, a bibliográfiai adatokat, és a MeSH tezaurusz alapján a NLM (Országos Orvostudományi Könyvtár, USA) feldolgozói által adott deszkriptorokat, a miniMEDLINE SYSTEM szerinti terminológiával a pszeudó-absztraktot tartalmazza (a szokásosnál több tárgyszó az összefoglaló referátum szerepét tölti be).

E rendszer hardver konfigurációjának alapja egy PDP 11/44 mini-komputer, amely 2 megabájtos memóriával rendelkezik, továbbá három darab 2-szer 254 megabájt kapacitású lemezegységet és egy 508 megabájtos Winchestert, (keménylemezes adattároló egységet) tartalmaz. Összehasonlításként a közismert Commodore 64 mikro-számítógép 64 kilobájt memóriájú, a lemezegysége 170 kilobájtos, azaz egy harmincada, ill. tizedrésze. A könyvtár területén három terminálon dolgoznak a könyvtár olvasói, egy-egy további terminál van az egyetemi kórházban, az alaptárgyak oktatói tömbjében és a nővérképző intézetben. Lear Siegler ADM5 CRT típusu terminálokat és OKIDATA Microline 82A printereket használnak. A rendszert ANS MUMPS nyelven programozták, az Intersystems ISM-11 operációs rendszer felhasználásával. A rendszer éves adatmennyisége 80 megabájt.

A mini adatbázis használata nagyon egyszerű és semmiféle előképzettséget nem igényel. A közleményeket a MeSH deszkriptorokkal, a folyóiratok és szerzők neveivel és a címek felhasználásával lehet keresni. A rendszer öninstrukciós rendszerű, azaz mindent kérdések vagy utasítások formájában kiír, csak egy billentyű megnyomásával kell válaszolni, csak a deszkriptorokat, ill. a szabadszöveges kulcsszavakat kell beírni. Két logikai operátort lehet használni az "and", ill. "or" operátorokat. A kapott adatokat a kereső kívánsága szerint képernyőre vagy printerre lehet kiírni.

Az adatbázist a könyvtár használói, az egyetem dolgozói és hallgatói szabadon, megkötés nélkül és ingyen használhatják, közel 24 órán keresztül. Ezzel a könyvtár dolgozóinak munkáját csökkentik.

Az adatrendszer fenntartási költsége az első két évben 12.000 dollár volt, a hardver és szoftver költség nélkül.

A rendszer programja nemcsak az irodalomkutatást végzi, hanem automatikusan statisztikai adatokat is készít a felhasználásról. Az 1982-83-as és az 1983-84-es tanévben 3.919 felhasználó 28.171 keresést végzett, 4.072 óra felhasználásával. Ez idő alatt a könyvtár dolgozói mintegy 4.200 szakirodalom-kutatást végeztek a "nagy" MEDLINE-ből, azaz egy ötödnit a minihez képest. Az átlagos találatszám 34 volt. 34.377 egyszerű, logikai operátor nélküli keresést végeztek, 17.150-szer alkalmazták az "or" logikát és 2.570-szer az "and" logikát.

A fenti adatok jól tükrözik, hogy valóban szükség van könyvtáron belüli rendszerekre, és ez a forma sok munkától mentesíti a könyvtár dolgozóit, valamint bizonyos esetekben helyettesíti a "nagy" MEDLINE vagy egyéb nagy orvostudományi adatbázis használatát. Természetesen az ilyen minirendszer nem teszi feleslegessé a nagy adatbázisokat, hiszen egy kutatónak minden bibliográfiai információra szüksége lehet, amit egy 160 folyóiraton alapuló rendszer nem biztosíthat.

Jelenleg a miniMedline rendszert további nyolc amerikai orvostudományi könyvtárban kívánják megvalósítani. Megemlítem, hogy a szisztémához hasonlóan működik a PaperChase (2) is.

Hazánkban ilyen rendszerek kiépítésére a jelenlegi gazdasági viszonyok még nem adnak lehetőséget. Az igények természetesen nálunk is megvannak. Így a fenti rendszer egy módosított változata - figyelembevée hazánk lehetőségeit és igényeit - feltétlenül életképes lenne.

A hazánkban fellelhető magfolyóiratokon alapuló, a regionális központokban terminálon keresztül hozzáférhető adatbázis kiépítése a következő előnyökkel járna: megoldaná az új információk gyors hozzáférését, több hagyományos szakirodalom kereső és ismertető szolgáltatást részben vagy teljesen helyettesítené. Csökkentené a nagy adatbázisok használatát (deviza megtakarítás!). Megoldaná az orvostudományi könyvtárak közötti gyors információcserét. Ugyancsak segítséget nyújtana a jelenleg még manuális nyilvántartás, sokáig aligha odázható, számítógépes átszervezésében. Utazásunk végetért.

IRODALOM

1. Broering, N.C.: The miniMEDLINE SYSTEM (TM): A Library - Based End-User Search System. Bull. Med.Lib. Assoc. 1985, 73, 2, 138-145.
2. Horowitz, G.L. - Bleich, H.L.: PaperChase: a computer program to search the medical literature. N.Engl.J.Med. 1982. 305. 928-30.
3. Williams, M.E.(ed): Computer-Readable Databases A Directory and DATA Sourcebook. Elsevier, Amsterdam, 1985.

Robert PADOS:

The miniMEDLINE system: A novel library service

In the National Institute for Medical Documentation and Library, Budapest, which is also the center of the network of medical libraries in Hungary, literature research has been carried out for 3 years from the MEDLINE data basis in Bern /Switzerland/. Two university libraries /those of the Medical Universities of Pécs and of Szeged/ are planning to join the data basis in Bern in 1987. The center of the network simultaneously makes efforts to have data of the library stock of the most important five libraries, which are regional centers processed, and to realize the these libraries center in on-line connection with the network center, in order to speed up inter-library loaning. These plans increased the interest of Hungarian medical librarians in the computerized services offered by the libraries.

This article describes the miniMEDLINE system of Dahlgreen Memorial Library, Georgetown University Medical Center. The following questions are dealt with on the basis of the experiences of the aforesaid library: the demands of what kind of readers justify whether it is worthwhile to join greater or smaller data bases; which circles of readers have to be informed and from which periodicals; what are the advantages of introducing a "user-friendly" system which can be easily used also by the readers themselves.

It is maintained that a system similar to the miniMEDLINE should be viable in Hungary, too. When introducing such a system, consideration should be given to having only publications of the most important periodicals included in the data base and to ensuring their accessibility.

Роберт ПАДОШ:

Библиотечная служба нового типа: система миниМедлайн
/ТМ/

В будапештском Центральном институте медицинской информации, который является и центром венгерской сети медицинских библиотек, 3 года проводится ретроспективный поиск из информационного массива МЕДЛАЙН, находящегося в Барне, Швейцарии. Библиотеки Печского и Дебреценского Медицинского института желают создать связь с бернским массивом в 1987 году. Одновременно сетевой центр старается достичь, чтобы важнейшие 5 библиотек, которые являются территориальными региональными центрами, обрабатывали бы свой библиотечный фонд и вступили в онлайн-связь с сетевым центром в интересе ускорения межбиблиотечного абонемента. Благодаря этим планам усиливался интерес венгерских медицинских библиотекарей в отношении автоматизированных услуг библиотек.

На основании изложения системы миниМЕДЛАЙН Georgetown University Medical Center, Dahlgreen Memorial Library высказывает мнение о том, что с учетом опыта указанной библиотеки по заказам каких читателей стоит связываться с большими или меньшими информационными массивами, какому слою читателей из каких журналов стоит и необходимо дать информацию, какие преимущества имеет "user-friendly" система, т.е. когда сами читатели легко могут пользоваться системой.

Он считает, что подобная миниМЕДЛАЙНу система хорошо могла бы функционировать в Венгрии. В связи с этим безусловно нужно было бы учесть, чтобы только сообщения важнейших ядерных журналов поступали в информационный массив в доступном виде.

szakma sokféle szakemberének adhatnak választ, nem egyenlő súllyal. Teljesen nyilvánvaló, hogy az orvosok számára a Medline /incl. Index Medicus/, a kémikusok számára a Chemabs /incl. Chemical Abstracts/, a biológusok számára a Biosis /incl. Biological Abstracts/ adja az elsőrendű információt, specifikus témák iránt érdeklődők ki- sebb, specifikus adatbázisokból kaphatják a releváns választ. Ilye- nek az Enviroline, az Aqualine, az Acompline a környezetre vonatko- zóan, az Agris, a Cab, a FSTA a mezőgazdasági és élelmiszeripari kérdésekre vonatkozóan.

Azt, hogy a kutatóknak mely adatbázishoz érdemes fordulnia, ha- mar megtanulják. Azonban a keresési stratégia megválasztásakor azt is tisztázni kell, milyen feladathoz van az információra szükség. Egészen másképpen kell az adatok lehívását előkészíteni /mert más adatokra van szükség/, ha a felhasználó tanfolyami előadáshoz keres irodalmat, mint ha beszámolóra készül, más adatok szükségesek, ha tudni akarja, mi a helyzet a világban egy bizonyos kutatástípusról és megint más, ha éppen egy bizonyos kutatási eredményt akar iga- zolni, alátámasztani. A cél döntően határozza meg a kérdezési stra- tégiát.

Az intézet adatbázisait néha a kutatók maguk, máskor a tájékoz- tató szakemberek /a cikk terminológiája szerint: operátorok/ segít- ségével hívják le. Ha az operátorokhoz fordulnak, azoknak a kutatási célon kívül még azt is figyelembe kell venniük: ki a felhasználó. Más az információs igénye az egyetemi hallgatónak, ismét más az al- kalmi hivatalos vendégnek vagy az ösztöndíjasnak, megint más annak a kutatónak, akinek lehet /de nem biztos, hogy van/ irodalomkutatási tapasztalata hagyományos adatbázisokban és ismét más az igénye a gyakorló szakembernek.

Az operátor ezen kívül próbálja a hozzáfordulókat egyénileg is "kiismerni". Itt kinek-kinek a kulturális háttéréről és az új tech- nikák iránti "érzelmeiről" van szó. Ha a kapcsolat ideális, akkor fordul elő a leggyakrabban, hogy a válasz nemcsak a célnak, a fela- datnak, a kérdésnek megfelelő /azaz releváns/, hanem egyénre szabott /pertinens/ is.

Nem lehet általánosítva kijelenteni, mi a jobb, ha a lekérdezés közvetítő szakember révén /azaz megrendelő→közvetítő→rendszer kap- csolatban/ valósul meg vagy közvetlenül, megrendelő→rendszer kapcsolo-

latban jön létre. A szóban forgó intézményben gyakori az operátor igénybevétele. Az eredmény akkor optimális, ha a felhasználó és az operátor között nyílt és konstruktív megértés alakul ki. Az operátor a technikai feltételek ismeretében összekötő kapcsolatot jelent a gép és az információ, a gép és a lekérdező apparátus között, azaz a hardver és a szoftver valamint a felhasználó között, aki a "témát hozza". Néha nem akarja "kiadni a lapjait" s ezért nem mond el mindent, ami-re szüksége van. Máskor általános formulákban fogalmaz, nem képes pontosan elmondani az operátornak, hogy mit akar, pedig az adatbázisok világos és racionális rendszerek, amelyeknek félreérthetetlenül és pontosan kell a kérdéseket feltenni, nincs "megközelítő becslés" vagy "magától értetődő helyzet".

Az operátornak nemegyszer nagy pszichológiai készségekre van szüksége, hogy a kérdéshez szükséges egyértelmű adatokat a felhasználótól megkapja. Nem nélkülözheti emellett a kutató saját problémáját meghatározó specifikus ismereteket és az ebből eredő tudományos gondolatmenetet sem. Sikeres együttműködés esetén mindezekre szert tehet.

E két szakmai minőségben, amelyek egymástól különböznek, de egymást kiegészítik, a változást a második, a felhasználó képviseli. Az értelmes közvetítések tudnia kell, hogy nem lehet még azonos téma esetén sem azonos igényeket kívánni, mert minden egyes felhasználó egyéniség, meg nem ismételt emberi és tudományos jellemzőkkel.

Ezek a megállapítások azonban nem jelentik azt, hogy bármely dokumentációs-információs központban értelmetlen dolog lenne felhasználói típusokról is beszélni, minthogy ilyenek is vannak.

Meggondolandó, vajon a felhasználói típusok és rétegek információs igényei a ISS-ben /a címben szereplő egészségügyi dokumentációs intézményben/ meghatározhatók-e az egyes adatbázisokat igénybevevő idő /óra/ szerint. A szerző szerint nincs sok értelme az összehasonlításnak, azért nem, mert a nagytömegű bibliográfiai adatok nem adnak lehetőséget az összehasonlításra. A referensnek viszont az a véleménye, hogy ilyen különböző felkészültségű felhasználói gárda és a keresés kétféle módja valamint a szükségszerűen különböző kutatópárok /felhasználó+operátor/ és a különböző rendszerű adatbázisok nem alkalmasak az összehasonlításra.

Mindenesetre az ISS munkakapacitását és lehetőségeit jól jellem-

zik az 1983. évi könyvelési számlák alapján megadott "összeköttetési idők":

400 órát fordítottak az ESA/IRS /Frascati/ rendszeren keresztül a következő adatbázisokban folytatott keresésre: CHEMABS, BIOSIS, PASCAL, ACOMPLINE, AQUALINE, OCEANIC, ENERGYLINE, ENVIRONLINE, IRRD, LABORDOC, LABORINFORMATION, CAB, AGRIS, FSTA, CHEMICAL ENGINEERING, ALUMINIUM, COMPENDEX, INIS, INSPEC, METADEX, HSELINE stb./.

500 órát fordítottak a MEDLARS /Bethesda/ rendszeren keresztül a következő adatbázisokban folytatott keresésre: Medline és annak Back-fájljai, SDILINE CANCERLIT, EXPRESS, CLINPROJ, PDQ, CANCERPROJ, CATLINE, SERLINE, AVLINE, CAPTLINE, RTECS, TDB, POPLINE, BIETHICS, HISTLINE stb./.

Az 1983-ban kutatott nagyobb témakörök: élelmezés, sejtbiológia, farmakokémia, hematológia, epidemiológia, biostatisztika, farmakológia, kórélettan, szervrendszerek, területi egészségügy, immunológia, élettankutatási technika, állatorvostudomány, anyagcsere és patológiai biokémia, parazitológia, alkalmazott toxikológia, összehasonlító toxikológia, környezeti ártalmakból adódó toxikológia, ultrastruktúra, virológia, gyógyszerdokumentációs szolgálat, biológiai szolgálat.

Megtévesztő lenne az olyan kísérlet, amely a felhasználói átlagot mérné. Érdekes módon a bináris kód matematikai logikájára épülő rendszerben, amelynek a költsége mérhető mennyiségekből áll, mint pl. az összeköttetés másodpercei és a továbbított írásjegyek száma, a felhasználás mennyiségi értékelése mégsem lehet matematikai jellegű. És ismét a felhasználó kör vagy inkább a felhasználás egyedi igényei mutatják a viszonylagosságot. Az összeköttetésre fordított időnek, a továbbított karaktereknek, az offline lapoknak a kalkulálása választ ad a költségekre, de ha nem állandósulnak azok a paraméterek, amelyek közrehatnak a bibliográfiai keresésnél, akkor a rendszer felhasználásának mértékét illetően a kalkuláció nem ad abszolút útmutatást.

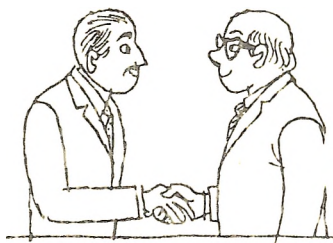
Az ISS összes keresési profilját összevetve szembetűnő, hogy a számítógépes irodalomkutatást az intézet két toxikológiai és egy munkaegészségügyi részlege vette leginkább igénybe, az összes keresések felét ők kérték a többi 22 részleggel szemben. A válasz az, hogy az említett három részleg mindegyikében sok kémiai anyaggal összefüggő kérdéssel foglalkoznak. Mindegyiküknél jelentkeznek kör-

nyezeti toxikológiai követelmények, a feldolgozó iparok biztonsági követelményei stb. Tapasztalat szerint minden kémiai anyag megjelenik legalább egy bibliográfiában, de ez a megjelenés szóródik, tehát ezek a részlegeknek a tevékenysége több száz online bibliográfia meglétét kívánja meg.

Vannak más intézményi részlegek, ahol a tevékenység "tematikáját" nem az anyagok egyes összetevőire bontják, hanem irányvonalak és hipotézisek alapján alakítják ki a munkát. Az ehhez való profil kialakítása még nehezebb, minthogy a kémiai anyagokhoz szükséges ismeretek kézikönyvekből, monográfiákból, tesztekben kideríthetők, a hipotézisekhez irodalmat kereső tájékoztatónak viszont olyan széleskörű kutatásra van szüksége - előzetesen -, amelyben a másodlagos bibliográfiák igénybevételét nem nélkülözheti.

Ref. BM

Fordította: TÓTH Melinda

XX

S z e m l é k

XX

A könyvtárosi pálya elismertsége és a könyvtárosi etika összefüggései

/Tallózás a szakirodalomban/

Világszerte panaszkodnak a könyvtárosok, hogy a többi értelmiségi szakmával összehasonlítva nem ismerik el őket. Sokan kutatják az okokat és a többség véleménye az, hogy kisebb mértékben a társadalom /szűkebb értelemben a munkáltató intézmény/, nagyobb mértékben maguk a könyvtárosok tehetnek róla.

Barbara B. MORAN szerint /1/ ennek egyik oka az, hogy a könyvtárosok többsége nő és hogy családi körülményeik kevésbé engedik meg, hogy magasabb fokú képzettséget szerezzenek, publikáljanak, tudós könyvtárosokká nőjenek.

I.G. MORGENSTERN /2/ azt írja, hogy a bibliográfus-könyvtárosok szakmai felkészültségének színvonala alacsony. De ha megfelelő is, a könyvtáron belül a kollégák sem értékelik munkájukat megfelelően, mert teljesítményük mérőeszköze nem tartozik a könyvtár legfontosabb mutatói közé. Az általuk összeállított bibliográfiák - többek között - ritkán jelennek meg, többségük cédulaformában marad, nem kerül be a társadalom vérkeringésébe, tehát "haszontalan" munka.

E. NERODA és L. BODEWIN /3/ szerint a könyvtárosi hivatás egyre kevésbé életképes a kutatóintézetekben.

V.G. PETRSON /4/ arról ír, hogy a könyvtárosok nem tartják be mindig azokat a követelményeket, amelyeket az Amerikai Könyvtáros Egyesület 1938-ban egy kódexben rögzített és azóta többször korszerűsített. Így pl. nem eléggé korrektek és pártatlanok a kiszolgáltatásban, nem kezelik mindig titkosan az olvasókra vonatkozó adatokat, nem elég leleményesek, ha szűkebb gazdasági körülmények

között kell állományukat gyarapítaniuk. Így elvesztik az olvasók bizalmát. Mindehhez hozzájárul, hogy a szükségesnél sokkal kevésbé képezik tovább magukat.

W. B. RAYWARD /5/ szerint a könyvtárosok szemléletében gyakran vannak hibák. Előfordul, hogy csak a gyakorlat érdekli őket és menekülnek az elméleti ismeretek elől, így aztán nem értik az összefüggéseket, szűk látókörűek, érzéketlenek a problémákkal szemben. Gyakran csak a nagyobb előmenetel érdekében szereznek tudományos fokozatot és a könyvtárosi pályát ugródeszkának tekintik az egyetemi oktatói státusz megszerzéséhez.

T. A. ZSDANOVA /6/ közleményében kifejti, hogy a Szovjet Tudományos Akadémia szibériai részlegének könyvtárában igen nagy a fluktuáció, főleg a fiatalok körében, akik azt mondják, hogy a könyvtári munkának nincs presztízse, ami az alacsony fizetésekben is kifejezésre jut.

A könyvtárosok tekintélyét az USA bizonyos egyetemeken és főiskoláin emeli, ha egyuttal oktatói állást is tudnak a könyvtárosok szerezni /R.G. SEWELL, 7/. Ehhez azonban megfelelő képzettség szükséges és kutatási valamint publikációs előírásokat is kell teljesíteni.

A könyvtárosok publikációi egyébként gyenge minőségűek az egyetemek más értelmiségi szerzőinek írásaival szemben, írja F. ISAAC /8/, sokan egyébként is idegenkednek közülük az írástól, mondván, hogy az ő dolguk nem más, mint az olvasók ellátása. A könyvtárosok különben is hajlamosak arra, hogy "tehetetlenségüket" megideologizálják.

M. B. LINE /9/ felsorakoztatva a modern könyvtárosi hivatás követelményeit /ezekre még visszatérünk/, megállapítja, hogy a mai könyvtáros-társadalom a követelmények teljesítése szempontjából lesújtó képet mutat, kontrasztelektált. Ebben azonban a képzési rendszert is, legalább olyan mértékben, hibáztatja. A felsőfokú képzés misztifikálja a szakismereteket és konzervativizmusra ösztönöz.

"A könyvtárostársadalom ördögi körben mozog: az oktatási rendszer meghatározza a szakmát, ahelyett, hogy szolgálná... A legtöbb könyvtári és informatikai kutatás is fölösleges, nagyképű, irreális és haszontalan" /Csapó Edit fordításában/.

C. M. TSCHUDI /10/ szerint pedig a könyvtárosok önmagukra és pályatársaikra bajt zúdítanak azzal, hogy olykor mereven elzárkóznak a gépi adatkeresés, a számítógépes munka elől, riasztóan hat rájuk /az egyébként nem nehezen elsajátítható/ új szakmai zsargon, idegenkednek az újtól. A közfelfogás szerint is a könyvtárosi pálya nőies, a számítógépes - férfias.

J. BUDD /11/ egyértelműen az egyetemeket ítéli el a könyvtárosság el-nem-ismerése miatt. Papíron a könyvtárosi diploma egyenértékű bármely más egyetemi diplomával, de még a könyvtár- illetve a tájékoztatótudományi doktori fokozat sem nyújt kaput az egyetemi közösség zárt körébe.

M.E. CLOUGH és T. J. GALVIN /12/ a könyvtárosképzés rossz színvonalával magyarázza, hogy egy-egy meghírdetett szakkönyvtári állásra, minthogy Amerikában ennek nagyobb a vonzása, néha 200 jelentkező is akad, a munkáltatók mégsem tudják egyiküket sem felvenni, annyira gyengék az ismereteik.

Ebből a szemléből nemannyira az cseng ki, mintha a könyvtárosok "hibásak" lennének, sokkal inkább az, hogy az amerikai szerzők rossznak találják a képzési rendszert.

Induljunk ki abból, amit LINE /9/ a modern könyvtárosi hivatás lényegéről mond:

A könyvtáros feladata a legszélesebb értelemben vett információ-rendelkezésrebecsátás. A könyvtárosnak tehát kiterjedt ismeretekkel kell rendelkeznie az információforrásokról, a használókról, a kettejüket összekapcsoló rendszerekről. Ehhez a következő tulajdonságokra, képességekre és készségekre van szükségük:

1. Alapképességek: nyelv- és íráskészség. Matematikai készség. Szóban és írásban világos fogalmazás. Statisztikai ismeretek. Elemzési készség.

2. Szervezési képességek: képzelőerő, előrelátás, kritikai, kérdező magatartás, széles látókör, elemző gondolkodás és problémamegoldó képesség, kommunikációs és szociális érzék, politikai és gazdasági érzék, szolgáltatókészség.

3. Szakmai tudás.

4. Gyakorlati készségek.

Egyébként a könyvtárosság sikeres gyakorlása az adottságok, képességek, személyes tulajdonságok függvénye, jóval kevésbé az

ismereteké és a gyakorlottságé. A szakmai tudást nem nehéz elsajátítani, a gyakorlat a munka során megszerezhető. A nyelv-, írás-, és számolási készséget az iskolában kell elsajátítani, de ki-ki továbbfejlesztheti. A szervezési tulajdonságok oktatással nem sajátíthatók el, kifejlesztésükhöz megfelelő környezet szükséges.

MORGENSTERN /2/ a bibliográfusokkal szemben támasztott igényeket eképpen írja le: a szakmai ismereteken kívül a bibliográfusnak legyen jó emlékezőtehetsége, legyen képes arra, hogy az emberek és a dokumentumok között kapcsolatot tudjon teremteni. Legyen objektív, pártatlan és tudatos. Munkáját nagymértékben segíti, ha képes rá, hogy az olvasó helyébe képzelje magát. A könyvtáros lelki alkata a funkciója szerint változik: a kurrens bibliográfiák összeállítójára a nyugodtság, a kitartás és az alaposság a jellemző, a tájékoztatóra viszont a feszült figyelem és a gyors döntéshozatal. A bibliográfusnak tudnia kell jegyzeteket készíteni, dokumentumokból információkat nyerni, katalógusokat és kartotékokat használni, szervezőmunkát folytatni, tervezni és elemezni. Tudnia kell megszerezni, tárgyszavazni és szerkeszteni.

NERODA és BODEWIN /3/ - mielőtt a könyvtárostól elvárható ismereteket leírná, - leszögezi, hogy mielőtt bárki könyvtárba megy dolgozni, tisztáznia kell magában, vajon lesz-e elegendő energiája, érdeklődése és kitartása ahhoz, hogy ezt a munkát jól végezze, vagy tevékenységét csak fizetett foglalkozásnak tekinti-e. Ezután az őt alkalmazó intézmény munkafeltételeit kell megvizsgálnia: mik a feladatai, milyen az intézmény anyagi ellátottsága, felszereltsége, működési feltételei, légköre.

Ha a könyvtárosjelölt eldöntötte, hogy elindul a pályán, meg kell szereznie a szükséges szakmai ismereteket, de egyre inkább újabb és újabb ismeretekre is szüksége van, például a számítástechnikai, vezetéstudományi vagy az informatika bizonyos részterületeit magában foglaló ismereteket is kell szereznie. A személyi tulajdonságokról ebben a közleményben nem esett szó.

PETRSON /4/ viszont olyan tulajdonságokat tart a könyvtáros számára a legfontosabbnak, mint pl. a becsületesség, az emberek iránti tisztelet, a nyíltság, őszinteség, legyen képes arra, hogy a más véleményét elfogadja, tudjon különbséget tenni intézményi és személyes érdek között, de legyen ügyes is, tudjon bármilyen

helyzetben megoldást találni, még ha olyan látszólagos apróságról is van szó, mint zsúfolt olvasóteremben az olvasó számára helyet találnia stb., mert vissza soha nem utasíthat senkit.

H. WHITE /13/ cikkében a képesítési követelményekről írja meg a véleményét. a könyvtárosok képzéséről örök vita folyik. A munkáltatók "naprakész" embereket szeretnének kapni a képző intézményektől, azok viszont, különösen az egyetemek, folytonosan változtatják, "reformálják" tanterveiket, egyes tantárgyakat pedig agyonspecializálnak. Az amerikai könyvtárosképző egyetemeken a képzés "kétlépcsős". Az első lépcső négyéves stúdiumot jelent és szakvizsgával zárul. Itt tanulják meg az un. alapozó tárgyakat. A második lépcső kétéves, ezután kapnak diplomát. Ez a szakasz már szakosított; különböző intézménytípusokra és munkakörökre szakosítanak. A hallgatók kiválaszthatják azokat a tárgyakat, amelyek a tervezett elhelyezkedésüket teszik lehetővé. Ezért voltaképpen "feláldozzák" az alapvető elméleti felkészítést, holott ennek alapján - munka közben - megszerezhetnék a speciálisabb szakmai jártasságot. A szerző más pályák képzési rendszerével szembesíti a könyvtárost és a többi szakma képzési rendszerét jobbnak tartja. Példaként felhózza a pedagógusok gyakorlati képzését, a orvosok és a melletti gyakorlatát és a joghallgatók ügyvédbojtkodását.

A könyvtárosképzésre vonatkozó újabb és újabb elképzelések nem váltak be. 1983-ban 1,6 millió tájékoztató szakember dolgozott az USA-ban, ezek közül 100.000 volt csak szakképzett könyvtáros. A munkáltatók más szakmák /elsősorban számítástechnika / szakembereit alkalmazták, akik viszont nem voltak tisztában a tájékoztatási alapismeretekkel és ez nem vált a munka hasznára.

A különböző munkaerőgazdálkodási vizsgálatok kimutatták, hogy a szakképzett könyvtárosok munkaidejének nagy része adminisztratív teendőkkel telik. Ebben a munkáltatók szemléletének is szerepe van, mert csak gyakorlati munkát követelnek meg, az önálló szellemi munkát pazarlásnak minősítik, a költségvetések lefaragása óta a ténylegesen technikai munkaerőket menesztették s így ezek munkáját a magas szinten képzett könyvtárosokra hárították.

A szerző szerint az egyetemnek jó elméleti felkészítést kell adnia, a produktív munkába való bevezetés a munkahely feladata.

PLAISS /14/ vitába száll e cikkel. Már cikkének a címe is ezt mutatja. A kezdő könyvtárosnak készségekre, nem filozófiára van szüksége! Vajon mely munkahely alkalmazhat szakmájához nem értő embert? Mondvacsínált probléma, hogy a gyakorlati /WHITE szerint "agyonszakosított"/ tárgyak kiszorítják az elméletet. Milyen értékű az olyan oklevél, amelynek megszerzése után lehet csak a szakmát elsajátítani? Az orvosi és a jogi diplomát éppen azért becsüli a közvélemény, mert már a képzés során gyakoroltat. White - írja Plaiss - elszakad az élettől. A könyvtárosnak know-how-okat, azaz, ha úgy tetszik, "trükköket", detektívfogásokat kell elsajátítania ahhoz, hogy képes legyen az olvasó kezébe azt adni, amit kér vagy ami neki való, azaz, hogy megtalálja az olvasónak való könyvet és a műhöz való olvasót.

A könyvtárosképzéssel foglalkozó szakemberek azon is viatkoznak, vajon egyáltalán kell-e egyetemi képzés vagy elég a tanfolyami, de még a képzési formákon is vitatkoznak /azaz nappali legyen-e vagy levelező/ és egészen odáig mennek, vajon szükséges-e egyáltalán, hogy oktató és hallgató találkozzék.

R.A. BERK /15/ bemutatja az amerikai orvosi könyvtárak szövetségének új módszerét, a továbbképző tanfolyamok lebonyolítását. Telefonhálózat segítségével 5x80 perces tanfolyamokat bonyolítanak le a Wisconsin-i egyetem oktatási telefonközpontjából, amelynek mintegy 200 fogadóállomása van. Évi 100 tanfolyamon 30.000 levelező hallgatót tudnak ily módon kiképezni. A tanfolyam úgy zajlik le, hogy az adóállomás előadóját egyidejűleg összekötik a fogadóállomásokon lévő hallgatókkal. Előadás után telefonvitát rendeznek, amikor is mindenki elmondja a véleményét, miután bemondta a nevét. A házi feladatot kiki otthon végzi, majd beküldi s a tanfolyam végén következik a záródolgozat. Az egyes foglalkozásokat és a tanfolyam lebonyolításának minden fázisát magnetofonszalagra veszik. Ez az oktatási forma időt és pénzt takarít meg s a szerző szerint a résztvevők átlagos teljesítménye nem különbözik a hagyományos tanfolyamok résztvevőinek teljesítményétől. Ugyanazt a tananyagot sajátítják el, az azelőtt utánzásra fordított idő alatt viszont többet foglalkozhatnak kötelező olvasmányaikkal.

J.CÍSAR /16/ szerint egyre többet foglalkoznak világszerte a

könyvtárosképzéssel. De minél alaposabban képezik ki e bonyolult szakma dolgozóit, annál gyakrabban lehet laikusok részéről azzal a véleménnyel találkozni, hogy a könyvtáros szakma könnyű és néhány hét alatt el lehet sajátítani. Az olvasók többségének fogalma sincs arról, mennyi munka van amögött, hogy ő a megfelelő művet kézbe kaphassa.

A könyvtárosok társadalmi megbecsülése, természetesen, az ő magatartásuktól is függ. Egy prágai felmérés szerint a könyvtárosoknak csak mintegy a fele érzi úgy, hogy helyesen választott pályát, a többiek elégedetlenek nemcsak a fizetésükkel, hanem a munkakörükkel is. Az oktatóintézmények gondja az, hogy sokan csak jobb híján jelentkeznek könyvtárszakra, máshová ui. nem tudtak bejutni. Egy részük tanulmányai közben szakot vált, majd nagy kellenetlenségrel kezdi meg a pályáját.

Érdekes ebbe a tükörbe nekünk is belenézünk.

Összeáll. Benda Mária

1. MORAN, Barbara B.: Career patterns of academic library administrators. = Coll. Res. Libr. 1983, 44, 5. 334-344.p.
2. MORGENSTERN, I.G.: O profeszszii licencozti bibliografa. = Szov. Bibliogr. 1983, 5. 13-22.p.
3. NERODA, E. - BODEWIN, Lana: Institutional analysis for professional development. = J. Acad. Librariansh. 1983, 9, 3. 156-160.p.
4. PETERSON, Kenneth G.: Ethics in academic librarianship; the need for values. = J. Acad. Librariansh. 1983, 9, 3. 132-137. p.
5. RAYWARD, W. Boyd: Conflict, interdependence, mediocrity: Librarians and library educators. = Libr. J. 1983, 108, 13, 1313-1317. p.

6. ZSDANOVA, T.A.: Profeszijszional'naja sztruktura kadrov naucsnuh bibliotek. = Naucsni.Teh.Bibl.SzSzSzR.1983, 10, 15-18.p.
7. SEWELL, Robert G.: Faculty status and librarians: the rationale and the case of Illinois. = Coll. Res. Libr. 1983, 44, 3. 212-222.p.
8. ISAAC, Frederick: Librarian, scholar, or author? The librarian's new dilemma. = J. Acad. Librariansh. 1983, 9, 4. 216-220.p.
9. LINE, Maurice, B.: Requirements for library and information work and the role of library education. = Educ. Inf. 1983, 1, 1. 25-37. p.
10. TSCHUDI, Carol M.: Educating and/or training the online searcher. = Inf. Serv. Use. 1983, 3, 4. 179-183.p.
11. BUDD, John: The education of academic librarians. = Coll. Res. Libr. 1984, 45, 1. 15-24.p.
12. CLOUGH, M. Evalyn - GALVIN, Thomas J.: Educating special librarians. Toward a meaningful practitioner-educator dialogue. = Spec. Libr. 1984, 75, 1.1-8.p.
13. WHITE, Herbert S.: Defining basic competencies. = Amer.Lib. 1983, 14, 8. 519-525.p.
14. PLAISS, Mark: New librarians need skills, not philosophy. = Amer. Libr. 1983, 14, 9. 618.p.
15. BERK, Robert A.: The delivery of continuing education: teleconferencing, an alternative mode. = BMLA, 1982, 70, 1. 21-27.p.
16. CÍSAŘ, Jaroslav. Prestiž knihovnického povolání. = Ctenar, 1982, 34, 5. 171-173.

